



**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ  
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ  
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ  
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ**

**Διπλωματική Εργασία**

**Φορολογικά Κίνητρα και Ενισχύσεις Ως μοχλός Ανάπτυξης και Επενδύσεων**

**της**

**Τζώνη Ανδριάνας**

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην  
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Θεσσαλονίκη 2021

*"Taxation is the price which civilized communities pay for the opportunity of remaining civilized."*

- Albert Bushnell Hart

## **Ευχαριστίες**

Με την περάτωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τη μητέρα μου για την ψυχολογική και οικονομική υποστήριξη που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

## Περίληψη

Η σημασία των επενδύσεων είτε αυτές προέρχονται από εγχώριους επενδυτές, είτε από επενδυτές του εξωτερικού, είναι καθοριστική για την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία της εκάστοτε χώρας. Για τον λόγο αυτό ο τομέας των επενδύσεων και η αύξηση τους έχουν απασχολήσει διαχρονικά πολλούς ερευνητές και κυβερνήσεις οι οποίες για να τις ενισχύσουν παρέχουν συστηματικά φορολογικά κίνητρα και διάφορες ελαφρύνσεις στους επενδυτές. Κάθε είδος, όμως, φορολογικού κινήτρου εμφανίζει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα σε σχέση με συγκεκριμένους προσδιοριστικούς παράγοντες οι οποίοι θα πρέπει να αναλυθούν και να αξιολογηθούν τόσο εκ των προτέρων όσο και εκ των υστέρων. Επιπλέον, υπάρχουν πολλές προκλήσεις και εμπόδια τα οποία καλείται η κάθε χώρα να αντιμετωπίσει τόσο σε φορολογικό όσο και σε επενδυτικό επίπεδο, ιδιαίτερα στην εποχή του covid όπου το οικονομικό τοπίο έχει μεταβληθεί ραγδαία. Μέσω της παρούσας εργασίας στόχος είναι η ανάδειξη των φορολογικών κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων, όπως επίσης και η παρουσίαση της σπουδαιότητας της Έρευνας και Ανάπτυξης και της καινοτομίας στη σύγχρονη εποχή. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η ισχύουσα δομή του διεθνούς φορολογικού συστήματος πλέον δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις της σημερινής εποχής αλλά ενώ ο δρόμος προς την ανάπτυξη είναι μακρύς, υπάρχουν σημάδια που θα πρέπει να μας δημιουργούν ένα αίσθημα αισιοδοξίας.

## **Abstract**

The importance of investments, whether they come from domestic or foreign investors, is crucial for the economic development and prosperity of each country. For this reason, the increase of investments has occupied many researchers and governments over time, which to strengthen them, provide systematic tax incentives and various tax reliefs to investors. However, each type of tax incentive has advantages and disadvantages in relation to specific determinants that need to be analyzed and evaluated both in advance and ex post. In addition to this, there are many challenges and obstacles that every country has to face in terms of taxation and investment, especially in the covid era where the economic landscape has changed rapidly. The aim of this paper is to highlight tax incentives and tax reliefs in order to attract investments, as well as to present the importance of Research and Development and innovation in modern times. The findings show that the current structure of the international tax system can no longer meet the new challenges of today and while the road to growth is long, there are signs that should give us a sense of optimism.

## Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες .....	iii
Περίληψη.....	iv
Abstract .....	v
Κατάλογος Πινάκων.....	viii
Κατάλογος Διαγραμμάτων .....	viii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις .....	1
1.2 Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα .....	2
1.3 Δομή Διπλωματικής Εργασίας .....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	4
2.1 Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	4
2.1.1 Φορολογικά Κίνητρα και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	4
2.1.2 Φορολογικά Κίνητρα και E&A .....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	11
3.1 Το Φορολογικό Σύστημα στην Ελλάδα του 2021 .....	11
3.2 Η έννοια του φόρου και η δομή του φορολογικού συστήματος .....	11
3.3 Ταξινόμηση Φόρων κατά το Φορολογικό Δίκαιο .....	12
3.4 Ταξινόμηση φόρων κατά τον ΟΟΣΑ .....	13
3.5 Φορολογικοί συντελεστές ανά κατηγορία φόρου .....	14
3.6 Τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα .....	16
3.7 Κριτήρια αξιολόγησης του φορολογικού συστήματος .....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	20
4.1 Φορολογία & Επενδύσεις στην Ελλάδα και την Ε.Ε. ....	20
4.2 Ο δείκτης Φορολογία-προς-ΑΕΠ στην Ελλάδα και την Ε.Ε. ....	21
4.3 Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα .....	24
4.4 Βελτίωση του επενδυτικού τοπίου στην Ελλάδα .....	26
4.5 Δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Αναταγωνιστικότητας για το 2020 .....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	30
5.1 Φορολογία και Οικονομική Ανάπτυξη: Κίνητρα και Ελαφρύνσεις.....	30
5.2 Αναπτυξιακός Νόμος 3299/2004 .....	30
5.3 Αναπτυξιακός Νόμος 3908/2011 .....	31

5.4 Αναπτυξιακός Νόμος 4146/2013 .....	32
5.4.1 Καθεστώς ενισχύσεων Μεγάλων Επενδυτικών Σχεδίων .....	32
5.5 Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016 .....	33
5.6 Αναπτυξιακός Νόμος 4608/2019 .....	34
5.7 Νόμος 4172/13 άρθρο 70Α: «Έκπτωση από το φορολογητέο εισόδημα ποσοστού επί κεφαλαίου που εισφέρουν φυσικά πρόσωπα σε εγγεγραμμένες επιχειρήσεις του Εθνικού Μητρώου Νεοφυών Επιχειρήσεων» & Νόμος 4712/2020: «Φορολογικά κίνητρα σε επενδυτικούς αγγέλους».....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	36
6.1 Η Επιχειρηματικότητα στην Covid-19 εποχή - Μέτρα Στήριξης των Επιχειρήσεων ....	36
6.2 Τα μέτρα της Ελληνικής Κυβέρνησης για την ενίσχυση των πληγέντων επιχειρήσεων μέχρι τον Μάρτιο του 2020 .....	38
6.3 Φορολογικό και Επενδυτικό τοπίο στην Covid-19 εποχή .....	41
6.4 Επιπρόσθετα φορολογικά μέτρα .....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	43
7.1 Η Έρευνα & Ανάπτυξη ως Πυλώνας Καινοτομίας στην Ελλάδα και την ΕΕ .....	43
7.2 Στατιστικά Στοιχεία για την Έρευνα & Ανάπτυξη .....	44
7.3 Ενίσχυση της καινοτομίας και της E&A.....	45
7.4 Οδείκτης ROI (Return on Investment).....	48
7.5 Αναπτυξιακά κίνητρα για δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας των επιχειρήσεων – 2020 .....	49
7.5.1 Ν.4172/13 άρθρο 22Α: «Δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας» .....	50
7.6 Η Καινοτομία στην Ελλάδα και την Ε.Ε.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.....	53
8.1 Συμπεράσματα.....	53
8.2 Περιορισμοί.....	55
8.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα .....	55
Βιβλιογραφία.....	56
Ξένη βιβλιογραφία .....	56
Ηλεκτρονικές Πηγές.....	59
Νομολογίες.....	59

## Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Φορολογική κλίμακα για Εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις 2020 (άρθρο 12 ΚΦΕ).....	14
Πίνακας 2. Νομικά Πρόσωπα - Οντότητες (Διπλογραφικό λογιστικό σύστημα.....	15
Πίνακας 3. Συντελεστές φόρου για Τόκοι, Δικαιώματα, ΦΜΥ κ.ά.....	15
Πίνακας 4. Κριτήρια Αξιολόγησης Φορολογικού Συστήματος.....	18
Πίνακας 5. Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης.....	25
Πίνακας 6. Κορυφαίες χώρες σε ΑΞΕ στην Ε.Ε.....	27
Πίνακας 7. Κορυφαίοι Κλάδοι σε ΑΞΕ, 2019 .....	28

## Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Ταξινόμηση φόρων στην Ελλάδα .....	13
Διάγραμμα 2. Εταιρικός φορολογικός συντελεστής της Ελλάδας (2010-2020).....	16
Διάγραμμα 3. Διάρθρωση φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα.....	16
Διάγραμμα 4. Σύνολο Κρατικών Φορολογικών Εσόδων στην Ελλάδα.....	17
Διάγραμμα 5. Ο δείκτης Φόρος-προς-ΑΕΠ στην Ελλάδα (2000-2019) .....	21
Διάγραμμα 6. Ο δείκτης Φόρος-προς-ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ (2019).....	22
Διάγραμμα 7. Ο δείκτης Φόρος-προς-ΑΕΠ στην Ε.Ε. και στην Ευρωζώνη, 1995-2019 .....	22
Διάγραμμα 8. Δείκτης Επενδύσεων σε μη-χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις στην Ευρωζώνη .....	23
Διάγραμμα 9. Κέρδη μη-χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων στην Ευρωζώνη.....	23
Διάγραμμα 10. Σύνολο Καθαρών ΑΞΕ μη κατοίκων στην Ελλάδα (εκατ. Ευρώ).....	25
Διάγραμμα 11. ΑΞΕ στην Ευρώπη, 2019 .....	26
Διάγραμμα 12. Κατανομή τελικών βαθμολογιών, 2020 .....	29



Διάγραμμα 13. Εκτιμώμενη κλίμακα φορολογικών πακέτων σε απάντηση στο COVID-19 σε επιλεγμένες χώρες ως ποσοστό του ΑΕΠ .....	37
Διάγραμμα 14. Φορολογικά Μέτρα από χώρες ΟΟΣΑ και G20 .....	38
Διάγραμμα 15. Μικτές εγχώριες δαπάνες για E&A ανά τομέα απόδοσης, δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. ....	45
Διάγραμμα 16. Δαπάνες σε E&A στην Ελλάδα ανά τομέα επίδοσης 2008-2019 .....	46
Διάγραμμα 17. Ακαθάριστες εγχώριες δαπάνες για E & A Συνολικά,% του ΑΕΠ, 2019.....	47
Διάγραμμα 18. Άμεση και έμμεση υποστήριξη των επιχειρήσεων μέσω φορολογικών κινήτρων για E&A ανά χώρα στην Ε.Ε. ....	48
Διάγραμμα 19. Άμεση και έμμεση υποστήριξη των επιχειρήσεων μέσω φορολογικών κινήτρων για E&A στην Ελλάδα (2011-2017) .....	48
Διάγραμμα 20. Αποτελέσματα για την ευρωπαϊκή καινοτομία 2020 - Οι επιδόσεις της Ευρώπης και της Ελλάδας.....	52

# ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

## 1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η φορολογική πολιτική που χαράζει και ακολουθεί κάθε κράτος αποσκοπεί τόσο στην επίτευξη και διατήρηση υγιών δημοσιονομικών μεγεθών όσο και στην ανάπτυξη των κρατών. Ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα θα πρέπει να καταφέρνει να συγκεντρώνει επαρκή έσοδα με τα μικρότερα δυνατά σφάλματα όσων αφορά την κατανομή των φορολογικών βαρών, του εισοδήματος και εν γένει των πόρων στους πολίτες, ώστε να θεωρείται δίκαιο. Η κατανομή αυτή όμως επηρεάζεται από τις κρατικές δαπάνες και τις ακολουθούμενες πολιτικές φορολόγησής τους.

Την περίοδο της κρίσης στην Ελλάδα, η αύξηση της φορολογίας συντέλεσε στην μείωση των δημοσίων εσόδων και τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας οδηγώντας πολλές φορές στη φοροαποφυγή και φοροδιαφυγή. Κοινό μυστικό αποτελεί το γεγονός ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα έχει αποτελέσει πολλές φορές εμπόδιο στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας με τα θεμελιώδη προβλήματα του να ποικίλουν. Για τον λόγο αυτό, η εκάστοτε κυβέρνηση αποφασίζει να προσφέρει φορολογικά κίνητρα για την αύξηση των επενδύσεων τα οποία μπορεί να θεωρηθούν αντίβαρο στα επενδυτικά αντικίνητρα που υπάρχουν στο φορολογικό σύστημα της χώρας, αποσκοπώντας έτσι στην αντιστάθμιση άλλων μειονεκτημάτων που μπορεί να αντιμετωπίσουν οι επενδυτές, όπως η έλλειψη υποδομών, οι περίπλοκοι και απαρχαιωμένοι νόμοι, οι γραφειοκρατικές πολυπλοκότητες και η αδύναμη διοίκηση. Στα παραπάνω προστέθηκαν και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές με τα φορολογικά κίνητρα να αποτελούν συχνά την ευκολότερη λύση παρέχοντας προσωρινή ελάφρυνση έως ότου πραγματοποιηθούν πιο θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις.

Συν τοις άλλοις, η πανδημία του covid-19 που ξέσπασε το 2020, απέδειξε ότι ζούμε σε μια αλληλο-εξαρτώμενη κοινωνία όπου οι οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και τεχνολογικές προκλήσεις που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε καθημερινά ολοένα και αυξάνονται. Θετικό γεγονός αποτελεί ότι η πανδημία αυτή έχει επιταχύνει τις ήδη αναγκαίες συστημικές αλλαγές, ενώ είναι φανερό ότι ο χρόνος για την αποκατάσταση της οικονομίας και της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τις εκάστοτε κυβερνήσεις σε συνδυασμό με την επιτακτική ανάγκη μεταρρύθμισης των συστημάτων, ενισχύονται μέρα με τη μέρα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αναμφίβολο είναι το γεγονός ότι έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές βελτιώσεις στο ελληνικό φορολογικό και επενδυτικό τοπίο, παρόλα αυτά, είναι σαφής η υστέρηση σε πολλούς ακόμη τομείς. Η παρούσα εργασία έχει ως κύριο στόχο να αναδείξει τα παρεχόμενα φορολογικά και επενδυτικά κίνητρα από την Ε.Ε και την ελληνική κυβέρνηση με στόχο την αύξηση των επενδύσεων και την γενικότερη οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Επίσης αναφέρεται στην σπουδαιότητα της Έρευνας και Ανάπτυξης στην σύγχρονη οικονομία όπως επίσης και στην εποχή του covid, όπου οι οικονομίες όλων των χωρών έχουν πληγεί σημαντικά.

## 1.2 Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και η ανάπτυξη των φορολογικών κινήτρων που έχουν εφαρμοστεί με το πέρασμα του χρόνου από την ελληνική κυβέρνηση και αποσκοπούν τόσο στην αύξηση των ιδιωτικών και άμεσων ξένων επενδύσεων, όσο και στην ενίσχυση της καινοτομίας και επιχειρηματικότητας. Επιπλέον, ένας ακόμη στόχος είναι η αναφορά στα αντίστοιχα φορολογικά και επενδυτικά κίνητρα που λαμβάνονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως επίσης και η ανάδειξη της σπουδαιότητας του τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης στην Ε.Ε. και, ειδικότερα, στην Ελλάδα. Τέλος, οι επιπτώσεις της πανδημίας του ιού Covid-19 στην επιχειρηματικότητα δεν θα μπορούσαν να περάσουν απαρατήρητες. Η εργασία αυτή, λοιπόν, καλείτε να απαντήσει στο ποιές είναι αυτές οι επιπτώσεις, να παρουσιάσει τα φορολογικά μέτρα στήριξης των πληττόμενων επιχειρήσεων από την πανδημία και το επενδυτικό τοπίο στην Ελλάδα του 2021.

## 1.3 Δομή Διπλωματικής Εργασίας

Η παρούσα εργασία αποτελείται από οκτώ κεφάλαια. Στο **Κεφάλαιο 1** παρατίθεται μια εισαγωγή στον σκοπό και στη δομή αυτής της εργασίας. Στο **Κεφάλαιο 2** ακολουθεί η επισκόπηση της βιβλιογραφίας η οποία καθίσταται αναγκαία για την εις βάθος κατανόηση του αντικειμένου το οποίο πραγματεύεται η εργασία και την δημιουργία μιας σφαιρικής και πιο ολοκληρωμένης άποψης επί του θέματος. Συνεχίζοντας, στο **Κεφάλαιο 3**, εισερχόμαστε στο κύριο μέρος παρουσιάζοντας μια σύντομη αναφορά του φορολογικού συστήματος που επικρατεί στην Ελλάδα το 2021. Προχωρώντας, στο **Κεφάλαιο 4**, παρουσιάζεται μια συγκριτική ανάλυση των φορολογικών κανόνων που κυριαρχούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και του τρόπου με τον οποίο αυτοί επιδρούν στην ανάπτυξη των επενδύσεων στην χώρα μας. Στο **Κεφάλαιο 5** παρουσιάζονται τα παρεχόμενα φορολογικά κίνητρα και οι ελαφρύνσεις και το

κατά το πόσο αυτά επιδρούν στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας, γίνεται αναφορά στους αντίστοιχους αναπτυξιακούς νόμους, διατάξεις και μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στη χώρα μας τα τελευταία έτη.

Στη συνέχεια, στο **Κεφάλαιο 6**, γίνεται μια εκτενής παρουσίαση των επιπτώσεων της πανδημίας του Covid-19 στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, όπως επίσης και των μέτρων στήριξης των επιχειρήσεων από την ελληνική κυβέρνηση αλλά και των αντίστοιχων μέτρων σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έπειτα γίνεται μια αναφορά στο επενδυτικό τοπίο που επικρατεί στην covid εποχή. Ολοκληρώνοντας το κύριο μέρος της εργασίας, το **Κεφάλαιο 7** αφορά την Έρευνα και Ανάπτυξη στην Ελλάδα και την Ευρώπη, αναλύοντας την σπουδαιότητά της στην οικονομική ανάπτυξη και την ενθάρρυνση της καινοτομίας. Παρουσιάζονται, επίσης, τα παρεχόμενα φορολογικά κίνητρα για την αύξηση της ενασχόλησης με τον τομέα της E&A στη χώρα μας. Εν κατακλείδι, στο τελευταίο κεφάλαιο, το **Κεφάλαιο 8**, βρίσκονται τα συμπεράσματα τα οποία εξάγονται μετά την ανάπτυξη των ζητημάτων που αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, όπως επίσης και τα ερευνητικά ερωτήματα που δεν έχουν καλυφθεί από την παρούσα εργασία, οι περιορισμοί και οι θεματικές περιοχές για μελλοντική έρευνα.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

### **2.1 Βιβλιογραφική Επισκόπηση**

Δεν είναι λίγες οι φορές όπου κυβερνήσεις προκειμένου να κατευθύνουν τις επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς, περιοχές ή ακόμη και να επηρεάσουν τον χαρακτήρα τους, χρησιμοποιούν φορολογικά και επενδυτικά κίνητρα. Ο Klemm (2010) ορίζει τα φορολογικά κίνητρα ως «μέτρα που προβλέπουν μια πιο ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση ορισμένων δραστηριοτήτων ή τομέων σε σύγκριση με αυτήν που παρέχεται στη γενική βιομηχανία». Ο James (2013) θεωρεί ότι οι κυβερνήσεις συνήθως ακολουθούν μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με την ανάπτυξη χρησιμοποιώντας έναν συνδυασμό προσεγγίσεων, συμπεριλαμβανομένων μακροοικονομικών πολιτικών, βελτιώσεων του επενδυτικού κλίματος και αλλαγών στη βιομηχανική πολιτική - συμπεριλαμβανομένων των επενδυτικών κινήτρων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παρεχόμενα οφέλη από την εκάστοτε κυβέρνηση σε μια επιχείρηση μπορεί να είναι φορολογικά, όπως για παράδειγμα μειώσεις συντελεστών φορολογίας, ή και μη φορολογικά, όπως επιχορηγήσεις, δάνεια και εκπτώσεις. Παρόλο που ούκ ολίγες κυβερνήσεις έχουν αποπειραθεί να θέσουν σε εφαρμογή ποικίλα φορολογικά κίνητρα και απαλλαγές για την προσέλκυση επενδύσεων, αρκετές απέτυχαν, γεγονός που προξενεί αβεβαιότητα για το κατά το πόσο είναι, εν τέλει, αποτελεσματικά τα κίνητρα αυτά στην αύξηση των εγχώριων και ξένων επενδύσεων.

#### **2.1.1 Φορολογικά Κίνητρα και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις**

Οι Zeeetal (2002), θεωρούν ότι η χρήση φορολογικών κινήτρων είναι ευρέως διαδεδομένη παρόλο που τα διαθέσιμα εμπειρικά στοιχεία σχετικά με τη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας τέτοιων κινήτρων για την τόνωση των επενδύσεων είναι εξαιρετικά ασαφή. Τα κύρια συμπεράσματα από την έρευνά τους είναι ότι η αιτιολόγηση για τη χρήση φορολογικών κινήτρων θα πρέπει να περιορίζεται στην διόρθωση των αδυναμιών της αγοράς και ότι η προτιμώμενη μορφή φορολογικών κινήτρων είναι εκείνη που παρέχει την ταχύτερη ανάκτηση του επενδυτικού κόστους. Κατέληξαν, επίσης, στο συμπέρασμα ότι οι ανεπτυγμένες χώρες χρησιμοποιούν στοχευμένα κίνητρα που βασίζονται στη νομοθεσία περί φόρου εισοδήματος, ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες τείνουν να χρησιμοποιούν έναν

συνδυασμό κινήτρων, τα οποία ενδέχεται να περιλαμβάνονται στο νόμο περί φόρου εισοδήματος, στους επενδυτικούς νόμους ή απλά κυβερνητικά διατάγματα.

OSarkar (2012) εξέτασε δύο κοινές μεθόδους προσέλκυσης ιδιωτικών επενδύσεων: α) την μείωση του φορολογικού συντελεστή και β) την επιδότηση των επενδύσεων. Αν και παλαιότερες μελέτες, γενικά, έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η επιδότηση των επενδύσεων κυριαρχεί σε σχέση με τη μείωση των φόρων, παρατήρησε ότι πολλές κυβερνήσεις χρησιμοποιούν έναν συνδυασμό αυτών των δύο. Επιπλέον, αξιοσημείωτο θεωρεί το γεγονός ότι πολλές κυβερνήσεις παρέχουν επιδότηση επενδύσεων σε μια εταιρεία, ενώ ταυτόχρονα φορολογούν τα κέρδη της. Όπως είναι ήδη γνωστό, τα φορολογικά κίνητρα έχουν υιοθετηθεί παγκοσμίως για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Ωστόσο, το κατά πόσον τα φορολογικά κίνητρα μπορούν να ενισχύσουν τις ΑΞΕ παραμένει άγνωστο σύμφωνα με τους Dengetal. (2012), οι οποίοι ανέπτυξαν ένα στατικό υπολογιστικό μοντέλο για την Κίνα, του οποίου τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η κατάργηση του διαφορικού φορολογικού συστήματος οδηγεί σε βραδύτερες βραχυπρόθεσμα εξασθενημένες άμεσες ξένες επενδύσεις.

Παράλληλα, τα παρεχόμενα κίνητρα για την προσέλκυση πολυεθνικών εταιριών εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το φορολογικό καθεστώς της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται η εκάστοτε πολυεθνική επιχείρηση, σύμφωνα με τους Azemar&Dharmapala (2019), ιδίως όταν η χώρα - έδρα επιβάλλει παγκόσμια φορολογία στα ξένα έσοδα. Οι παραπάνω ερευνητές, ανέλυσαν τον αντίκτυπο των φορολογικών διατάξεων χρησιμοποιώντας δεδομένα από 23 χώρες του ΟΟΣΑ κατά την περίοδο 2002-2012, κωδικοποιώντας τις φορολογικές προβλέψεις για τις διμερείς φορολογικές συνθήκες μεταξύ αυτών των χωρών. Διαπίστωσαν, ότι οι φοροαπαλλαγές είναι ένας καθοριστικός παράγοντας για την προσέλκυση και την αύξηση ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες από πολυεθνικές εταιρίες. Στο ίδιο πλαίσιο είχε κινηθεί και ο Parys (2012), ο οποίος διερεύνησε τη σχέση μεταξύ φορολογίας εταιριών και επενδύσεων στην αναπτυσσόμενη χώρα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα παρεχόμενα φορολογικά κίνητρα. Σε μια πρώτη μελέτη του, διαπίστωσε ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις είναι λιγότερο ευαίσθητες στον οριακό πραγματικό συντελεστή φόρου εταιριών σε χώρες με σχετικά μη ελκυστικό επενδυτικό κλίμα. Έδειξε, επίσης, ότι τα φορολογικά μέσα στα οποία οι εταιρείες είναι πιο ευαίσθητες, όπως πχ. ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος και οι παρεχόμενες φοροαπαλλαγές είναι αυτά για τα οποία οι κυβερνήσεις ανταγωνίζονται περισσότερο για την μερίδα του λέοντος.

Στην έρευνα των Tung και Cho (2000) χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την Κίνα προκειμένου να ελεγχθούν οι ισχυρισμοί των Scholes και Wolfson (1989, 1992) ότι οι φορολογικοί κανόνες επηρεάζουν από κοινού τις επενδυτικές αποφάσεις και την οργανωτική μορφή μια εταιρίας. Διερεύνησαν εάν η δημιουργία ειδικών ζωνών φορολογικών κινήτρων αποτελεί μια αποτελεσματική φορολογική πολιτική για την Κίνα για να προσελκύσει νέες ξένες άμεσες επενδύσεις (ΑΞΕ) σε συγκεκριμένες περιφέρειες και αν οι αλλαγές στους φορολογικούς κανόνες επηρεάζουν τη συγκεκριμένη μορφή άμεσων ξένων επενδύσεων. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι τα φορολογικά κίνητρα είναι αποτελεσματικά στην προσέλκυση ΑΞΕ. Είκοσι χρόνια μετά, οι Bingyang Lvatal(2020), διερεύνησαν το πώς τα φορολογικά κίνητρα που προσφέρονται στις τοπικές κυβερνήσεις στην Κίνα επηρεάζουν τα ποσοστά των επενδύσεων. Δημιούργησαν ένα μοντέλο φορολογικού ανταγωνισμού για τη σύνδεση μεταξύ των τοπικών φορολογικών κινήτρων και της πολιτικής δαπανών και, κατά συνέπεια, του κεφαλαίου κίνησης. Η βασική πρόβλεψη του μοντέλου, που επιβεβαιώνεται από δεδομένα από τις κινεζικές επαρχίες για την περίοδο 2004–2013, είναι ότι η αύξηση του τοπικού δείκτη κατανομής φόρου εταιρικού εισοδήματος, που πληροί τις προϋποθέσεις των φορολογικών κινήτρων που προσφέρονται στις τοπικές κυβερνήσεις, τις παρακινεί να ανταγωνίζονται για κεφάλαια επενδύσεων μέσω αυξημένων δημόσιων δαπανών. Τέλος απέδειξαν ότι τα τοπικά φορολογικά κίνητρα διαμορφώνονται σημαντικά από τις επιλογές πολιτικής και τις τοπικές οικονομικές επιδόσεις.

Ένα φορολογικό κίνητρο που χρησιμοποιούν οι χώρες για να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις σύμφωνα με τη μελέτη του Sakar (2015), είναι οι μειώσεις των άμεσων φορολογικών συντελεστών. Παρόλα αυτά ο ίδιος θεωρεί ότι αυτή η κατάσταση οδηγεί σε αθέμιτο φορο-ανταγωνισμό και προκειμένου να αποφευχθεί αυτό, αντί να μειώσουν πλήρως τον φόρο εταιρειών, προτιμώνται φορολογικά κίνητρα τα οποία συμβάλλουν στην καινοτομία. Ως ένα άλλο είδος φορολογικού κινήτρου ο Sakar χρησιμοποίησε στην εργασία του το «καθεστώς του διπλώματος ευρεσιτεχνίας». Πρότεινε, λοιπόν, μια χαμηλή φορολογία για τα κέρδη από ευρεσιτεχνίες και από τα άλλα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας με αποτέλεσμα την ενίσχυση της καινοτομίας. Δέκα χρόνια μετά, το 2010, ο Edgerton δημιούργησε ένα μοντέλο σταθερών επενδυτικών αποφάσεων και εκτίμησε τις αντιδράσεις των επενδυτών στα φορολογικά κίνητρα. Επηρεασμένος από γεγονότα που επηρεάζουν τις εταιρικές ζημίες, μελέτησε προσεκτικά τις επιπτώσεις των φορολογικών κινήτρων για επενδύσεις σε εταιρείες που παρουσιάζουν ζημίες. Τα αποτελέσματα της έρευνάς του ποικίλλουν ανάλογα με τις ταμειακές ροές και τη φορολογητέα κατάσταση των επιχειρήσεων, υποδηλώνοντας, συνεπώς,

ότι τα φορολογικά κίνητρα έχουν τη μικρότερη επίδραση στις επενδύσεις ακριβώς όταν είναι πιθανότερο να τεθούν σε εφαρμογή και κατά τη διάρκεια της ύφεσης στην οικονομική δραστηριότητα όταν οι ταμειακές ροές είναι χαμηλές.

### **2.1.2 Φορολογικά Κίνητρα και E&A**

Η Έρευνα και Ανάπτυξη αποτελεί την πεμπτουσία της καινοτομίας και αποτελείται από τα στάδια της σύλληψης μιας ιδέας μέχρι την πραγματοποίησή της. Υπό αυτό το πρίσμα οι κυβερνήσεις παρέχουν συνεχώς φορολογικά κίνητρα και ελαφρύνσεις στις επιχειρήσεις με σκοπό την αύξηση του ποσοστού σε E&A και κατά συνέπεια στην ανάπτυξη της καινοτομίας. Εξάλλου, οι νεοσύστατες εταιρείες αποτελούν σημαντική πηγή καινοτομίας, αύξησης της παραγωγικότητας και δημιουργίας θέσεων εργασίας (Adelino 2017, Decker 2014, Haltiwanger 2012) και η στήριξή τους μέσω των φορολογικών κινήτρων είναι απολύτως αναγκαία.

Το 2018 οι D'Andriakai Savin απέδειξαν ότι τα φορολογικά κίνητρα μπορεί να είναι ένας ισχυρός μηχανισμός που προάγει την καινοτόμο δραστηριότητα και ταυτόχρονα ωφελεί τους εργαζομένους, τις επιχειρήσεις και την οικονομία στο σύνολό της. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι περίπου το 70% των συνολικών δαπανών σε E&A αντιστοιχεί στο κόστος εργασίας και ότι σε ορισμένες συνθήκες τα παραδοσιακά φορολογικά κίνητρα για E&A ενδέχεται να είναι αναποτελεσματικά και να προκαλούν απώλεια εισπραχθέντων εσόδων χωρίς σημαντική αύξηση της καινοτομίας. Μια κριτική που συνήθως απευθύνεται σε κίνητρα που βασίζονται στις δαπάνες E&A είναι ότι οι εταιρείες μπορούν να ανακατατάξουν λογιστικά στοιχεία για να επωφεληθούν από τις αποζημιώσεις και τις παρακρατήσεις χωρίς να αυξήσουν πραγματικά τις δραστηριότητες E&A. Στο ίδιο επίπεδο κινήθηκαν και οι Ghazinoory και Hashemi (2020), σύμφωνα με τους οποίους τα φορολογικά κίνητρα και η άμεση χρηματοδότηση είναι δύο διαφορετικά μέσα δημόσιας στήριξης που χρησιμοποιούνται για τη διευκόλυνση του σχηματισμού και της ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Ερεύνησαν, λοιπόν, τα κύρια αποτελέσματα αλληλεπίδρασης αυτών των παρεμβάσεων σε εταιρείες υψηλής τεχνολογίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι για τις μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις, οι φορολογικές απαλλαγές είχαν σημαντική επίδραση στις επενδύσεις σε E&A. Επίσης, και η χρηματοδότηση παρουσιάζει σημαντικό αντίκτυπο στις επενδύσεις σε E&A, στους υπαλλήλους του τομέα της E&A, και στα νέα παραγόμενα προϊόντα. Παράλληλα, υπάρχει



έντονη αλληλεπίδραση μεταξύ φορολογικών κινήτρων και άμεσης χρηματοδότησης σε νέα προϊόντα. Αυτά τα ευρήματα δείχνουν ότι η χρηματοδότηση αποτελεί ένα αποτελεσματικότερο μέσο σε σύγκριση με τη φορολογική απαλλαγή, ειδικά για τις ΜΜΕ.

Στον αντίποδα βρίσκονται οι Jia και Ma (2017), κατά τους οποίους η εταιρική E&A έχει πράγματι ενθαρρυνθεί μέσω των φορολογικών κινήτρων που έχουν χρησιμοποιηθεί παγκοσμίως, ωστόσο υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία για την αποτελεσματικότητά τους ως εργαλείο πολιτικής στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τα αποτελέσματά τους από τη χρήση δεδομένων από Κινέζικες εισηγμένες εταιρείες από το 2007 έως το 2013 δείχνουν ότι τα φορολογικά κίνητρα ενθαρρύνουν τις δαπάνες για E&A. Μια μείωση 10% στα κόστη E&A οδηγεί τις επιχειρήσεις να αυξήσουν τις δαπάνες E&A κατά 3,97% βραχυπρόθεσμα. Επιπλέον, κατέληξαν στο ότι τα φορολογικά κίνητρα χρησιμοποιούνται σε μεγάλο ποσοστό για την E&A ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά έχουν μικρή επιρροή στις δαπάνες E&A των κρατικών επιχειρήσεων με αποτέλεσμα οι επιπτώσεις των φορολογικών κινήτρων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις να είναι πιο έντονες.

Σύμφωνα με τους Alvarez-Ayusoatal(2018), οι επενδύσεις σε E&A είναι ένας βασικός παράγοντας για τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Ανέλυσαν την αποτελεσματικότητα των κρατικών επιχορηγήσεων και πιστώσεων φόρου που χρησιμοποιούνται για την προώθηση μακροπρόθεσμων επενδύσεων E&A. Θεωρούν ότι ολοκληρωμένες εταιρείες είναι αυτές που επενδύουν συστηματικά στην E&A, ενώ οι μη-ολοκληρωμένες εταιρείες είναι αυτές που επενδύουν περιστασιακά. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι δημόσιες επιχορηγήσεις είναι πιο αποτελεσματικές για τις εταιρείες στις οποίες οι επενδύσεις E&A είναι συνεχείς. Επιπλέον, τα αποτελέσματά τους υποδηλώνουν ότι η έκπτωση φόρου είναι κατάλληλη για την ενίσχυση των μακροπρόθεσμων επενδύσεων σε E&A στο σύνολό της, ειδικά εάν το βασικό ποσό της πίστωσης φόρου είναι αυξητικό.

Παράλληλα, σύμφωνα με τους Crespiatalto 2016, το ενδιαφέρον των αναπτυσσόμενων χωρών για τη χορήγηση φορολογικών κινήτρων για την ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων στην έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία (E&A + i) είναι ολοένα και αυξανόμενο. Με την έρευνά τους εστίασαν στις επιπτώσεις ενός συστήματος πίστωσης φόρου για την προώθηση σταθερών επιπέδων επενδύσεων και καινοτομίας στην Αργεντινή. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι η παρέμβαση ήταν αποτελεσματική στην αύξηση των προσπαθειών καινοτομίας των επιχειρήσεων, ωστόσο, αυτά ποικίλλουν ανάλογα με τον τύπο της επένδυσης, τον βιομηχανικό τομέα, την επιδοτούμενη επιχείρηση και το μέγεθός της.

Οι Aysun&Kabukcuoglu(2018), διεξήγαγαν την πρώτη ανάλυση του τρόπου με τον οποίο τα επιτόκια σχετίζονται με την κατανομή των επενδύσεων των επιχειρήσεων μεταξύ δραστηριοτήτων E&A και μη, αλλά και το πώς τα κίνητρα για E&A αλλάζουν αυτόν το συσχετισμό. Θεωρητικά, προέβλεψαν ότι εάν οι επιχειρήσεις λαμβάνουν κίνητρα ως επί το πλείστον υπό μορφή επιχορηγήσεων και επιδοτήσεων που μειώνουν την εξάρτησή τους από την εξωτερική χρηματοδότηση, το μερίδιό τους στις δαπάνες E&A αυξάνεται (μειώνεται) κατά τη διάρκεια ενός πιστωτικού περιορισμού (χαλάρωση). Αντιστρόφως, εάν οι φορολογικές πιστώσεις είναι το κύριο κίνητρο, οι εταιρείες μειώνουν (αυξάνουν) το μερίδιό τους στις δαπάνες E&A κατά τη διάρκεια της σύσφιξης των πιστώσεων (χαλάρωση).

Λίγα χρόνια αργότερα, οι Buysetal(2020) υπέδειξαν ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να κάνουν περισσότερες προσπάθειες για να προωθήσουν ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη (E&A). Οι δημοσιονομικές πολιτικές και τα χαρακτηριστικά του μισθολογικού σχηματισμού είναι καθοριστικά καθώς επηρεάζουν τόσο τα κίνητρα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις όσο και τους πόρους τους. Μελέτησαν τον αντίκτυπό τους σε μακροοικονομικό επίπεδο σε μια ομάδα 14 χωρών του ΟΟΣΑ από το 1981. Φορολογικά κίνητρα, δαπάνες για E&A, δημόσιες επιδοτήσεις E&A και ιδίως επενδύσεις σε τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποτελούν παράγοντες που ενθαρρύνουν τις επενδύσεις των επιχειρήσεων σε E&A. Σε πολύ ανοιχτές οικονομίες με άκαμπτες αγορές εργασίας όπου η υψηλή πίεση των μισθών προωθεί τις επενδύσεις στην E&A, η καινοτομία μπορεί να είναι η μόνη ανταγωνιστική στρατηγική γι' αυτές. Την ίδια περίοδο οι Tianatal (2020) εκτίμησαν την επίδραση των φορολογικών κινήτρων για E&A, στις δαπάνες E&A σε εταιρικό επίπεδο (RDE) και στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας χρησιμοποιώντας μια αλλαγή στα κριτήρια επιλεξιμότητας για την «υπερ-έκπτωση» στην Κίνα. Το 2006, η κινεζική κυβέρνηση χαλάρωσε το «κριτήριο επιλεξιμότητας 10%», κατά το οποίο μόνο οι επιχειρήσεις με αύξηση κατά 10% ή μεγαλύτερη στην προηγούμενη χρονιά, σε δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη μπορούν να ζητήσουν επιπλέον έκπτωση 50%. Προσπάθησαν να δείξουν ότι οι εταιρείες που έγιναν πρόσφατα επιλέξιμες να διεκδικήσουν την «υπερ-έκπτωση» πλησιάζουν τις δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία προϊόντων που μετράται από τις πωλήσεις νέων προϊόντων. Θωρούν ότι, η επέκταση των φορολογικών πλεονεκτημάτων σε όλους συμβάλλει στη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης.

Ολοκληρώνοντας, σύμφωνα με τους Chen&Li (2018), οι πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις και συνέπειες της μείωσης των φορολογικών κινήτρων για E&A δεν έχουν εξεταστεί σε βάθος.

Χρησιμοποιώντας μια μείωση των φορολογικών κινήτρων E&A στην Ταϊβάν, τεκμηρίωσαν την αρνητική επίδραση της μείωσης του πιστωτικού επιτοκίου E&A στις εταιρικές δαπάνες για E&A. Με την έρευνά τους τόνισαν αυτή την αρνητική επίδραση και τις οικονομικές συνέπειες της μείωση αυτών των κινήτρων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

### **3.1 Το Φορολογικό Σύστημα στην Ελλάδα του 2021**

Τα τελευταία έτη η Ελλάδα αλλά και αρκετές χώρες της Ε.Ε. έχουν παρουσιάσει έντονες μεταβολές στα εκάστοτε φορολογικά τους συστήματα καθώς πραγματοποιήθηκαν ουκ ολίγες αναπροσαρμογές στους φορολογικούς συντελεστές και σε λοιπές φορολογικές παραμέτρους. Όσον αφορά την άμεση φορολόγηση των πολιτών, οι συντελεστές σε φόρους εισοδήματος φυσικών αλλά και νομικών προσώπων αναπροσαρμόστηκαν, πολλές φοροαπαλλαγές μειώθηκαν ενώ μια νέα εισφορά εφαρμόστηκε, η εισφοράς αλληλεγγύης, η οποία και αναστάληκε για το 2021 ως μέτρο στήριξης των πολιτών από την πανδημία που ξέσπασε. Επιπλέον, δεν είναι λίγα τα θεσπισμένα φορολογικά μέτρα των οποίων η αποτελεσματικότητα της είσπραξης τους καθώς και οι επιπτώσεις από την εφαρμογή τους δεν είχαν ελεγχθεί σε βάθος εκ των προτέρων. Κοινό μυστικό αποτελεί το γεγονός ότι η υπερφορολόγηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, αλλά και ξένων που θα ήθελαν να επενδύσουν σε αυτήν, λειτουργεί ως τροχοπέδη στην οικονομική ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας. Είναι φανερό πως η ανάγκη για ένα απλουστευμένο, πιο αποτελεσματικό και πιο «δίκαιο» σύστημα φορολόγησης κρίνεται πλέον επιτακτική καθώς θα πρέπει να μετριαστεί η περιοριστική επίδρασή της στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, χωρίς να διαταραχθούν τα θεμέλια της δημοσιονομικής προσαρμογής και της κοινωνικής συνοχής.

### **3.2 Η έννοια του φόρου και η δομή του φορολογικού συστήματος**

Σύμφωνα με τον Γάλλο πανεπιστημιακό Gaston Jèze<sup>1</sup>: «ο φόρος αποτελεί άμεση και οριστική παροχή των ιδιωτών προς τη δημόσια εξουσία η οποία είναι αναγκαία για την κάλυψη των δημοσίων βαρών». Τα δύο κύρια χαρακτηριστικά των φόρων είναι, αρχικά, ότι αποτελούν μονομερή παροχή από τον κάθε ιδιωτικό φορέα προς τους δημόσιους φορείς, χωρίς να υπάρχει η αντίστοιχη και βέβαιη αντιπαροχή και το ότι αποτελούν αναγκαστικό υποχρεωτικό μέσο μεταφοράς πόρων προς αυτούς. Σύμφωνα με τους Musgrave, R. και P. (1989), «η φορολογική πολιτική επηρεάζει δραστικά τις επιδόσεις μιας οικονομίας, καθώς μεταβάλλει την κατανομή των πόρων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών αγαθών, καθώς και τη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου μεταξύ των νοικοκυριών. Συγχρόνως, μέσω της φορολογίας

---

<sup>1</sup>Gaston Jèze (1869-1953), « L'impôt est une prestation pécuniaire requise des particuliers par voie d'autorité, à titre définitif et sans contrepartie, en vue de la couverture des charges publiques»

επιτυγχάνεται η μακροοικονομική διαχείριση και πολιτική με κύριο στόχο τη σταθεροποίηση της οικονομίας.

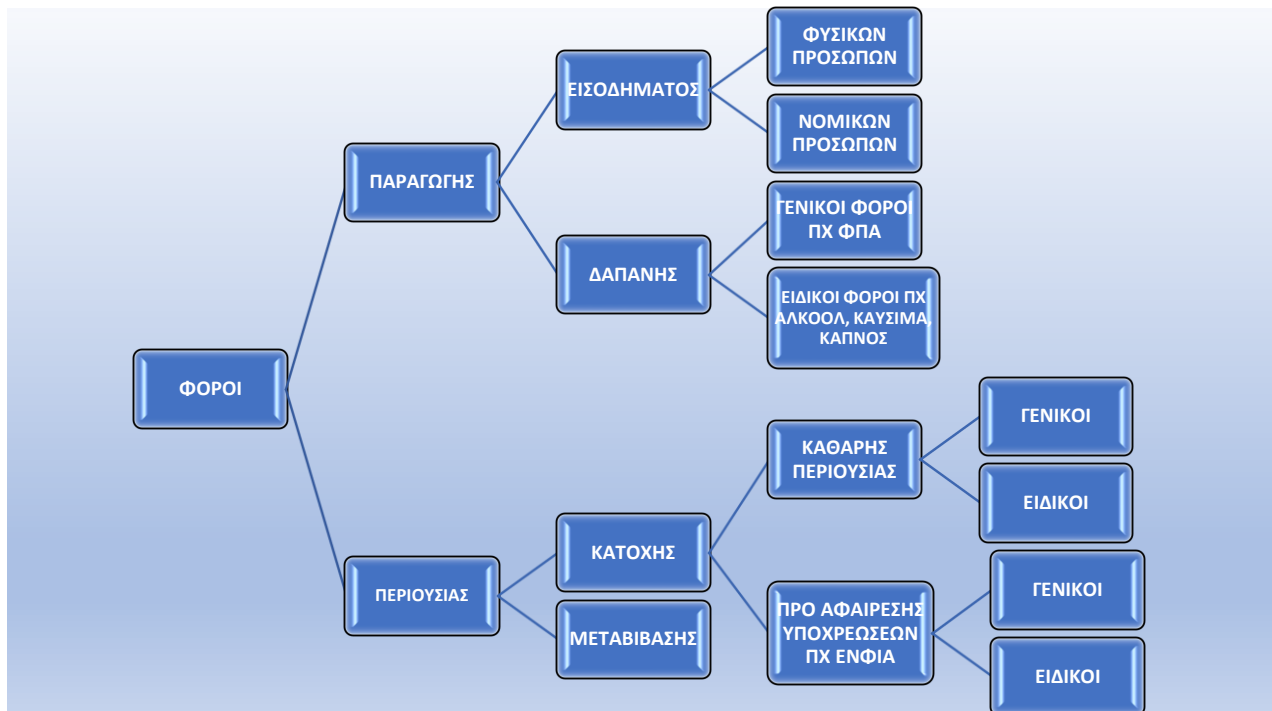
### **3.3 Ταξινόμηση Φόρων κατά το Φορολογικό Δίκαιο**

Σύμφωνα με το φορολογικό δίκαιο οι φόροι, αρχικά, διακρίνονται σε *άμεσους* και *έμμεσους*. *Άμεσος* χαρακτηρίζεται ο φόρος που επιβάλλεται στα καθαρά κέρδη της επιχείρησης, εισπράττεται από το Δημόσιο άμεσα μέσω της δήλωσης εισοδήματος, ενώ *έμμεσος* χαρακτηρίζεται ο φόρος που επιβάλλεται στην τιμή του αγαθού που πουλάει ή εμπορεύεται η επιχείρηση και μετακυλιέται στον τελικό καταναλωτή.

Παρόλα αυτά μια διαφορετική προσέγγιση στη διάκριση των φόρων παρουσιάστηκε το 1996 από τον καθηγητή Δράκο Γ., ο οποίος τους κατέταξε σε δύο βασικές κατηγορίες ·σε αυτούς που επιβάλλονται στην τρέχουσα παραγωγή και σε αυτούς που επιβάλλονται στην περιουσία. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν ο φόρος εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων σύμφωνα με τον νόμο 4172/13, ο ΦΠΑ σύμφωνα με τον νόμο 2859/2000, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης σε αλκοόλ και καπνό κ.ά. ενώ στην δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται όσοι σχετίζονται με μεταβίβαση και κατοχή περιουσίας, όπως για παράδειγμα ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων – ΕΝΦΙΑ σύμφωνα με τον νόμο 4223/13, φόρος μεταβίβασης ακινήτων κ.ά. Τέλος, μια ξεχωριστή κατηγορία φόρων αποτελούν οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν το εισόδημα των εργαζομένων. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η ταξινόμηση των κύριων ειδών φόρων που επικρατούν στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Δράκο Γ. (1996).<sup>2</sup>

---

<sup>2</sup>Δράκος Γ.Ε. (1996), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς.



**Διάγραμμα 1. Ταξινόμηση φόρων στην Ελλάδα**

Πηγή: Διανέοσις 2018, Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών. Επεξεργασία και επιμέλεια: Τζώνη Ανδριάνα

### 3.4 Ταξινόμηση φόρων κατά τον ΟΟΣΑ

Στην ταξινόμηση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ο όρος «φόροι» περιορίζεται στις υποχρεωτικές μη καταβεβλημένες πληρωμές προς τη γενική κυβέρνηση. Κατά τον ΟΟΣΑ, η ταξινόμηση των φόρων έχει κωδικοποιηθεί και ορισθεί διεθνώς και κάθε κωδικός προσδιορίζει τη βάση του φόρου στην οποία αυτός επιβάλλεται.

Πιο συγκεκριμένα, η κωδικοποίηση των φόρων σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ είναι η παρακάτω<sup>3</sup>:

- **1000:** Φόροι Εισοδήματος, Κερδών και Κεφαλαιακών Κερδών
- **2000:** Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης
- **3000:** Φόροι Εργοδοτών που αφορούν το Ανθρώπινο Δυναμικό και τη Μισθοδοσία
- **4000:** Φόροι Περιουσίας
  - **4100:** Έκτακτοι Φόροι Καθαρής Περιουσίας

<sup>3</sup> Πηγή: OECD(1996), Negotiating Group on the Multilateral Agreement on Investment, Definition on Taxes

- **4200:** Έκτακτοι Φόροι Ακίνητης Περιουσίας
- **4300:** Φόροι Περιουσίας, Κληρονομιών, Δωρεών
- **4400:** Φόροι Χρηματοοικονομικών Και Κεφαλαιακών Συναλλαγών
- **5000:** Φόροι Αγαθών Και Υπηρεσιών
  - **5100:** Φόροι Παραγωγής, Πώλησης, Μεταφοράς, Ενοικίασης, Παράδοσης Αγαθών και Προσφοράς
  - **5200:** Φόροι επί της Χρήσης Αγαθών ή για την Άδεια Χρήσης Προϊόντων ή Εκτέλεσης Διαδικασίας
- **6000:** Άλλοι Φόροι
  - **6100:** Αποκλειστική καταβολή από επιχειρήσεις
  - **6200:** Καταβολή και από άλλους εκτός των επιχειρήσεων

### 3.5 Φορολογικοί συντελεστές ανά κατηγορία φόρου

Στην Ελλάδα, οι φορολογικοί συντελεστές σε όλες τις κατηγορίες είναι από τους υψηλότερους στην Ευρώπη, με την είσπραξη φόρων να παραμένει κοντά στον μέσο όρο ή ακόμα και χαμηλότερη. Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζονται οι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις, για νομικά πρόσωπα και οντότητες, και παρακρατούμενων φόρων όπως διαμορφώθηκαν το 2020.

**Πίνακας 1. Φορολογική κλίμακα για Εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις 2020 (άρθρο 12 ΚΦΕ)**

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
			(ευρώ)	(ευρώ)
10000	9%	900	10000	900
10000	22%	2200	20000	3100
10000	28%	2800	30000	5900
10000	36%	3600	40000	9500
Υπερβάλλον	44%			

Πηγή: Taxheaven, Κλίμακες και συντελεστές φορολογίας εισοδήματος

**Πίνακας 2. Νομικά Πρόσωπα - Οντότητες (Διπλογραφικό λογιστικό σύστημα)**

<b>Φορολογικό έτος 2020</b>	<b>Φορολογικός συντελεστής %</b>
-Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ι.Κ.Ε.	24%
-Προσωπικές εταιρείες (Ο.Ε., Ε.Ε.)	24%
-Κοινωνίες αστικού δικαίου, αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρείες, συμμετοχικές ή αφανείς	24%
-Κοινοπραξίες προσωπικών εταιρειών	24%
-Λοιπές κοινοπραξίες (στις οποίες δεν συμμετέχουν μόνο προσωπικές εταιρείες)	24%
-Πιστωτικά ιδρύματα όπως ορίζονται στο σημείο 1 της παρ. 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013, εφόσον έχουν ενταχθεί και για τα φορολογικά έτη που υπάγονται στις ειδικές διατάξεις του άρθρου 27Α,	29%
-Αγροτικο συνεταιρισμοί και νομικές οντότητες που αναγνωρίζονται από το Υπ.Αγρ. ανάπτυξης ως Ομάδες και Οργανώσεις παραγωγών του άρθρου 27 του Κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013	10%
-Λοιπές νομικές οντότητες που δεν συμπεριλαμβάνονται ανωτέρω	24%

Πηγή: Taxheaven, Κλίμακες και συντελεστές φορολογίας εισοδήματος

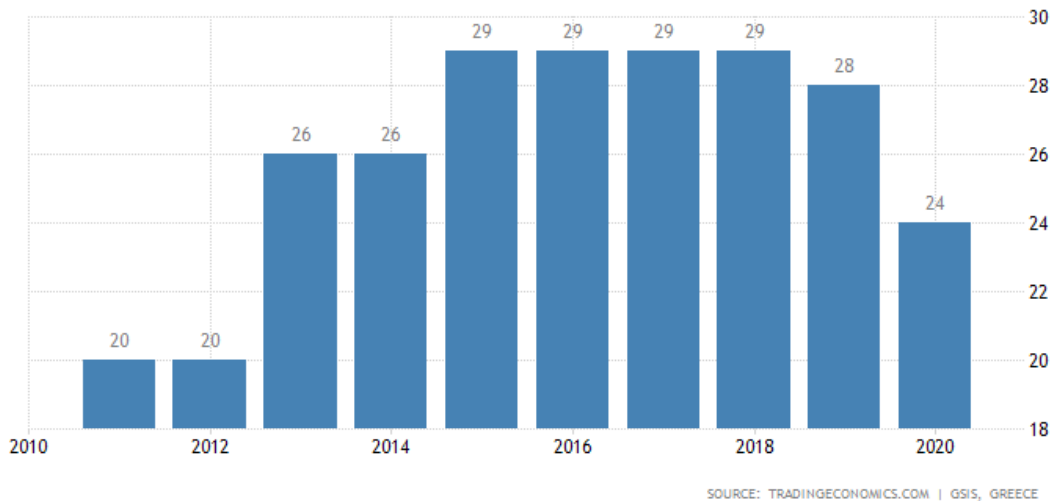
**Πίνακας 3. Συντελεστές φόρου για Τόκους, Δικαιώματα, ΦΜΥ κ.ά.**

<b>Πληρωμές υποκείμενες σε παρακράτηση φόρου</b>	<b>Σχετική διάταξη Κ.Φ.Ε.</b>	<b>Συντελεστής φόρου</b>	<b>Σχετική διάταξη Κ.Φ.Ε.</b>	<b>Σχετική απόφαση</b>
Τόκοι	Περ.β' παρ 1 του άρθ.62	15%	Παρ.1 άρθ.64	ΠΟΛ.1011/2.1.2014
Δικαιώματα (royalties) και λοιπές πληρωμές	Περ.γ' παρ 1 του άρθ.62	20%	Παρ.1 άρθ.64	ΠΟΛ.1011/2.1.2014
Τεχνικές υπηρεσίες, αμοιβές διοίκησης, αμοιβές για συμβουλευτικές υπηρεσίες και άλλες αμοιβές για παρόμοιες υπηρεσίες	Περ.δ' παρ 1 του άρθ.62	20%	Παρ.1 άρθ.64	ΠΟΛ.1048/11.2.2014
Τεχνικά έργα	Περ.δ' παρ 1 του άρθ.62	3%	Παρ.1 άρθ.64	ΠΟΛ.1027/20.1.2014
Ασφάλισμα ομαδικών ασφαλιστηρίων - Περιοδικά καταβαλλόμενο	Περ.ε' παρ 1 του άρθ.62	15%	Παρ.1 άρθ.64	ΠΟΛ.1049/11.2.2014 - ΠΟΛ.1104/9.4.2014
Ασφάλισμα ομαδικών ασφαλιστηρίων με εφάπαξ καταβολή	Περ.ε' παρ 1 του άρθ.62	10%,20%	Παρ.1 άρθ.64	ΠΟΛ.1049/11.2.2014 - ΠΟΛ.1104/9.4.2014
Πωλήσεις σε φορείς γενικής κυβέρνησης (Δημόσιο κλπ)	Παρ. 2 του άρθ.62	1%,4%,8%	Παρ.2 άρθ.64	ΠΟΛ.1028/20.1.2014
Εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις	Αρθ.12,13 - Αρθ.59 του ΚΦΕ. - Αρθ. 60 Κ.Φ.Ε.	Κλίμακα φόρου	Άρθρα 15,16	ΠΟΛ.1049/11.2.2014 - ΠΟΛ.1104/9.4.2014
Αποζημίωσης απολυομένων	Αρθ. 15ν.4172/2013	Κλίμακα	Παρ.3 άρθ.15	

Πηγή: Taxheaven, Κλίμακες και συντελεστές φορολογίας εισοδήματος

Στην Ελλάδα, ο εταιρικός φορολογικός συντελεστής ήταν κατά μέσο όρο 35,30% από το 1981 έως το 2020, φθάνοντας στο υψηλό όλων των εποχών του 49% το 1985 και ρεκόρ χαμηλότερου του 20% το 2011. Το 2020 έως και σήμερα ο εταιρικός φορολογικός συντελεστής διαμορφώθηκε στο 24% με τις διακυμάνσεις του να απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα.



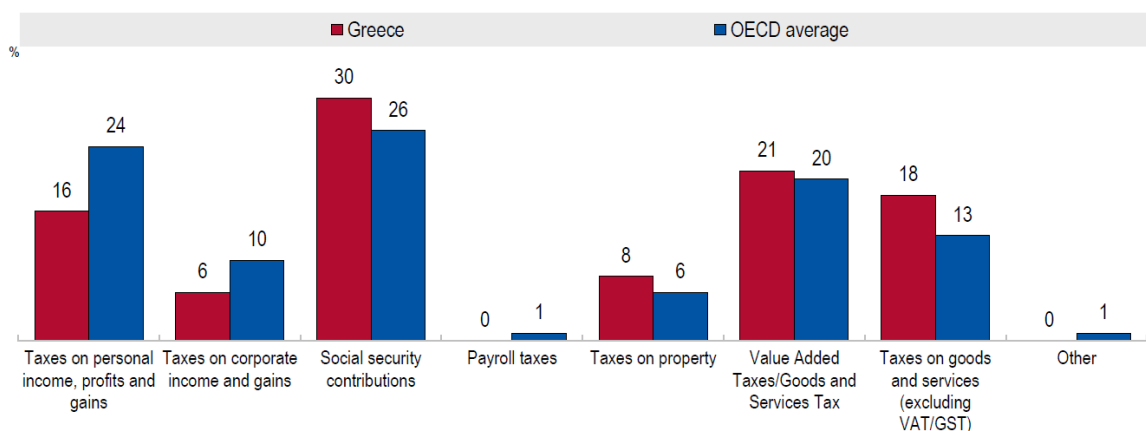


**Διάγραμμα 2. Εταιρικός φορολογικός συντελεστής της Ελλάδας (2010-2020)**

Πηγή: Tradingeconomics.com, GSIS, Greece

### 3.6 Τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα

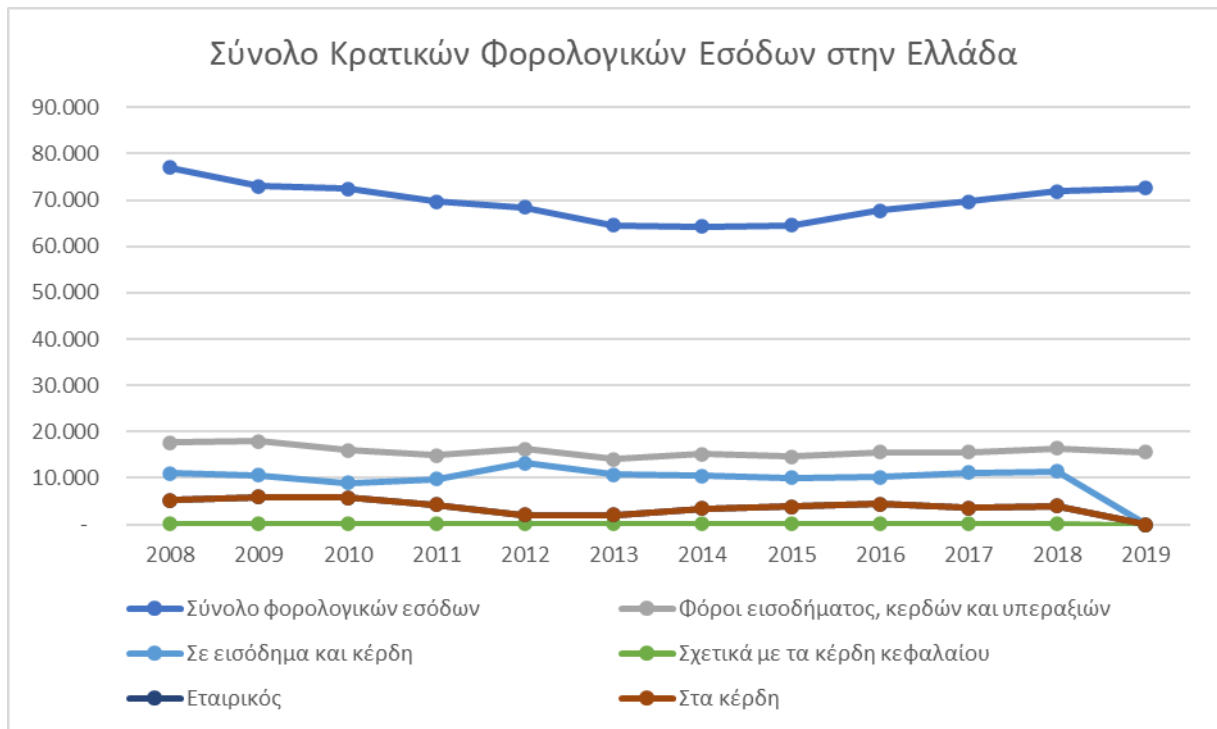
Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται η διάρθρωση των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ. Είναι εμφανές ότι τα έσοδα από φόρους εισοδήματος και κερδών φυσικών προσώπων στην Ελλάδα το 2019 αγγίζουν το ποσοστό του 16% σε σύγκριση με το υψηλότερο ποσοστό 24% του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ. Επιπρόσθετα, χαμηλότερα είναι και τα έσοδα της Ελλάδας, 6%, σε εταιρικούς φόρους εισοδήματος και εταιρικά κέρδη έναντι του 10% του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ. Αντιθέτως, τα έσοδα από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης το 2019 για την Ελλάδα αγγίζουν το 30% σε σύγκριση με το 26% του ΟΟΣΑ.



**Διάγραμμα 3. Διάρθρωση φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα**

Πηγή: OECDRevenueStatistics 2020

Στο παρακάτω σχήμα μπορεί κανείς να δει συγκεντρωτικά τις βασικές κατηγορίες κρατικών φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα σύμφωνα με το ΟΟΣΑ από το 2008 έως και το 2019, με τα ποσά να αναφέρονται σε εκατομμύρια ευρώ. Έντονη είναι η μείωση των εσόδων από τη φορολόγηση κερδών κεφαλαίου και εισοδήματος το 2019.



**Διάγραμμα 4. Σύνολο Κρατικών Φορολογικών Εσόδων στην Ελλάδα**

Δεδομένα: ΟΟΣΑ, Επεξεργασία και Επιμέλεια: Τζώνη Ανδριάννα

### 3.7 Κριτήρια αξιολόγησης του φορολογικού συστήματος

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η φορολογία παρουσιάζει αξιοσημείωτη επίδραση στην οικονομική ευημερία της εκάστοτε χώρας. Ορισμένες φορές η επίδραση αυτή είναι τόσο έντονη που εάν είναι αρνητική, μειώνεται η οικονομική αποτελεσματικότητα λόγω του υπερβάλλοντος βάρους που προκύπτει από την επιβολή φόρων. Ο αντίκτυπος του παραπάνω γεγονότος είναι οι πολίτες να οδηγούνται σε μειωμένη δραστηριότητα συνεπώς σε μειωμένη ευημερία. Παραδείγματα τέτοιου είδους αρνητικών αποτελεσμάτων μπορεί να αποτελέσουν οι μειωμένες ευκαιρίες των πολιτών για εργασία, η περιορισμένη ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, οι περιορισμένη αποταμίευση, επένδυση και ανάληψη κινδύνων, καινοτομία, ακόμη και κατανάλωση.

Ένα ακόμη ζήτημα που τίθεται είναι το εάν όντως κάθε πολίτης πληρώνει φόρους σύμφωνα με την οικονομική του δυνατότητα και τα πραγματικά του εισοδήματα. Σε αυτό το πλαίσιο κινήθηκε η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας<sup>4</sup> κατά την οποία θεωρείται δίκαιη η κατανομή των φορολογικών βαρών μόνο στην περίπτωση που γίνεται με βάση την ικανότητα του κάθε ατόμου να συνεισφέρει στα κοινά. Συνεπώς, οι πολίτες που έχουν μεγαλύτερα εισοδήματα θα έπρεπε να πληρώνουν και μεγαλύτερο ποσοστό φόρων σε σύγκριση με αυτούς που έχουν μικρότερα εισοδήματα για τη στήριξη των φτωχότερων μελών της κοινωνίας, μέσω της μεγαλύτερης επιβάρυνσης των πλουσιότερων προκειμένου να μειωθούν οι ανισότητες στη διανομή του εισοδήματος ή της περιουσίας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα βασικά κριτήρια αξιολόγησης ενός φορολογικού συστήματος σύμφωνα με τους Meede, J. (1978) και Mirlees, J. et al. (2011).

**Πίνακας 4. Κριτήρια Αξιολόγησης Φορολογικού Συστήματος**

Κριτήριο	Βασικές επιδράσεις ή επιδιώξεις
Οικονομική αποτελεσματικότητα (efficiency)	Απώλεια παραγωγής και ευημερίας - "Υπερβάλλον βάρος" (deadweight loss) <ul style="list-style-type: none"> <li>• Κίνητρα και ευκαιρίες για εργασία και επιχειρηματική δραστηριότητα</li> <li>• Κίνητρα για αποταμίευση και επένδυση</li> <li>• Ανάληψη κινδύνων και καινοτομία από άτομα και επιχειρήσεις</li> </ul>
Οικονομική δικαιοσύνη και ισότητα (equity)	Θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας (ability-to-pay principle) <ul style="list-style-type: none"> <li>• Οριζόντια ισότητα (οι ίδιοι αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο)</li> <li>• Κάθετη ισότητα (άτομα με μεγαλύτερα εισοδήματα πληρώνουν περισσότερο)</li> <li>• Αναδιανομή εισοδήματος για μείωση ανισοτήτων (προοδευτικότητα)</li> </ul>
Απλότητα και διαφάνεια	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Σαφής ορισμός της φορολογικής βάσης</li> <li>• Βεβαιότητα για το ποσό του φόρου για κάθε φορολογητέο αντικείμενο</li> <li>• Διαφάνεια (π.χ. για να είναι φανερές μη δικαιολογημένες παρακωρήσεις σε ομάδες συμφερόντων)</li> <li>• Δημοκρατικός έλεγχος και ενημέρωση των πολιτών</li> </ul>
Διοικητικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ελαχιστοποίηση κόστους διαχείρισης του φορολογικού συστήματος (παρακολούθηση, επιβολή)</li> <li>• Ελαχιστοποίηση ιδιωτικού κόστους συμμόρφωσης των φορολογουμένων</li> </ul>
Ευελιξία και σταθερότητα	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ευελιξία στο πλαίσιο της μακροοικονομικής διαχείρισης</li> <li>• Ευελιξία στο πλαίσιο διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών</li> <li>• Προβλεψιμότητα ώστε να είναι εφικτή η λήψη αποφάσεων από τους φορολογουμένους</li> </ul>

Πηγή, Διανέοσις 2018: «Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα: Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης», :  
 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (2018)

<sup>4</sup>M. Slade Kendrick, *The ability-to-pay theory of taxation* (1939)

Είναι εμφανές ότι ο γενικός στόχος της εκάστοτε κυβέρνησης θα πρέπει να αποτελεί η μεγιστοποίηση της κοινωνικής πρόνοιας μέσω της εξασφάλισης χρηματοδότησης για δημόσια αγαθά σε τομείς όπου οι αρνητικές επιπτώσεις είναι πιο έντονες, παραδείγματος χάριν στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική προστασία, τις υποδομές, τη ρύπανση και την κλιματική αλλαγή. Ένα ερώτημα που τίθεται είναι το πώς θα μπορούσε το κράτος να συλλέξει φορολογικά έσοδα έτσι ώστε να μεγιστοποιείται η κοινωνική πρόνοια. Στον πλαίσιο αυτό πρέπει να αναλογιστεί κανείς ότι δεν αποτελεί μοναδικό παράγοντα το επίπεδο του συνολικού εισοδήματος, αλλά ο βαθμός στον οποίο αυτό μοιράζεται μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Τέλος, η φορολογία μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό μέσο αναδιανομής του εισοδήματος βελτιώνοντας την ευημερία των πολιτών.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

### **4.1 Φορολογία & Επενδύσεις στην Ελλάδα και την Ε.Ε.**

Ο πρωταρχικός σκοπός της φορολογίας είναι η χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών με ανακατανομή πόρων από τους φορολογούμενους (πολίτες / επιχειρήσεις) στην κυβέρνηση. Τα φορολογικά έσοδα παρέχουν στις κυβερνήσεις τους πόρους που χρειάζονται για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά. Επιπλέον, οι φορολογικοί νόμοι αντικατοπτρίζουν τις θεμελιώδεις επιλογές διαφορετικών χωρών της Ε.Ε. σε σημαντικούς τομείς των δημόσιων δαπανών, όπως εκπαίδευση, υγεία και συντάξεις. Επηρεάζουν την ιδιωτική κατανάλωση και εξοικονόμηση και ορίζουν ένα χρηματοδοτικό πλαίσιο για επιχειρηματική δραστηριότητα και περιβαλλοντικά θέματα.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο (2020)<sup>5</sup>, το 2018 η Ελλάδα αποχώρησε με επιτυχία από το πρόγραμμα υποστήριξης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, σηματοδοτώντας την αρχή μιας νέας εποχής για τη χώρα. Έκτοτε, η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας συνεχίζεται και οι επενδύσεις αναμένεται να επιταχυνθούν παρόλο που ξεκινούν από χαμηλή βάση. Επιπλέον, έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος στην προώθηση επενδύσεων σε έργα προστασίας του περιβάλλοντος, ενεργειακής απόδοσης και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αντιθέτως, περιορισμένη πρόοδος έχει σημειωθεί στην προώθηση επενδύσεων στον τομέα των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας.

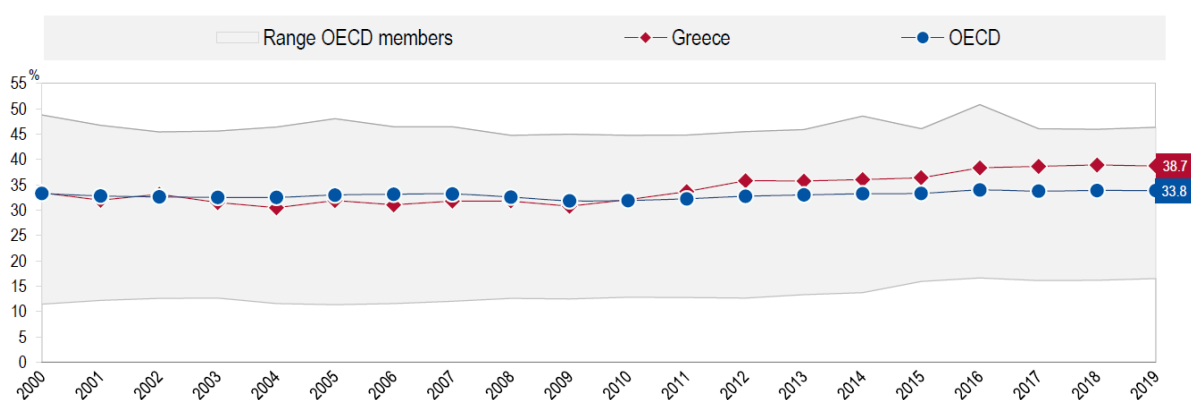
Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν το φορολογικό πλαίσιο και ορισμένοι δείκτες φορολογίας και επενδύσεων που επικρατούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπως πχ. ο δείκτης Φορολογία-προς-ΑΕΠ και ο δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας για το 2020. Επιπρόσθετα, θα γίνει αναφορά στην έννοια των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) και στη βελτίωση του επενδυτικού τοπίου που έχει παρατηρηθεί στην Ελλάδα τα τελευταία έτη.

---

<sup>5</sup>2020 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011

## 4.2 Ο δείκτης Φορολογία-προς-ΑΕΠ στην Ελλάδα και την Ε.Ε.

Η ετήσια Έκθεση Στατιστικών Εσόδων <sup>6</sup> του ΟΟΣΑ έδειξε ότι ο δείκτης Φόρου-προς-ΑΕΠ στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 0,2% ποσοστιαίες μονάδες από 38,9% το 2018 στις 38,7% το 2019. Μεταξύ 2018 και 2019, ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ μειώθηκε από 33,9% σε 33,8%. Ο δείκτης Φόρος-προς-ΑΕΠ στην Ελλάδα αυξήθηκε από 33,4% το 2000 σε 38,7% το 2019. Κατά την ίδια περίοδο, ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ το 2019 ήταν ελαφρώς υψηλότερος από το 2000 (33,8% σε σύγκριση με 33,3%). Τα παραπάνω στοιχεία παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

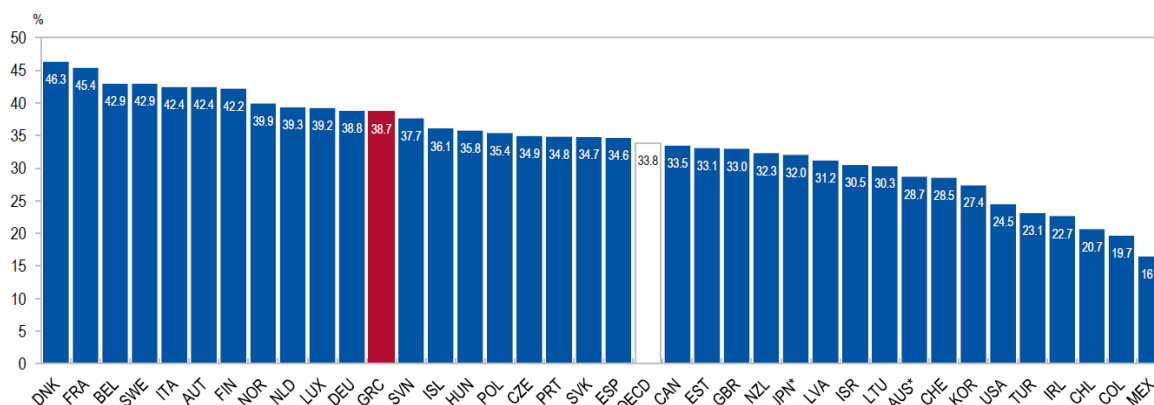


Διάγραμμα 5. Ο δείκτης Φόρος-προς-ΑΕΠ στην Ελλάδα (2000-2019)

Πηγή: OECD Revenue Statistics 2020

Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα, η Ελλάδα, το 2019, κατέλαβε τη 12η θέση από τις 37 χώρες του ΟΟΣΑ όσον αφορά την αναλογία φορολογίας-προς-ΑΕΠ (tax-to-GDP ratio) με ποσοστό 38,7%, σε σύγκριση με τον χαμηλότερο μέσο όρο του ΟΟΣΑ 33,8%. Ένα χρόνο πριν, το 2018, η Ελλάδα κατέλαβε τη 10η θέση μεταξύ των 37 χωρών του ΟΟΣΑ.

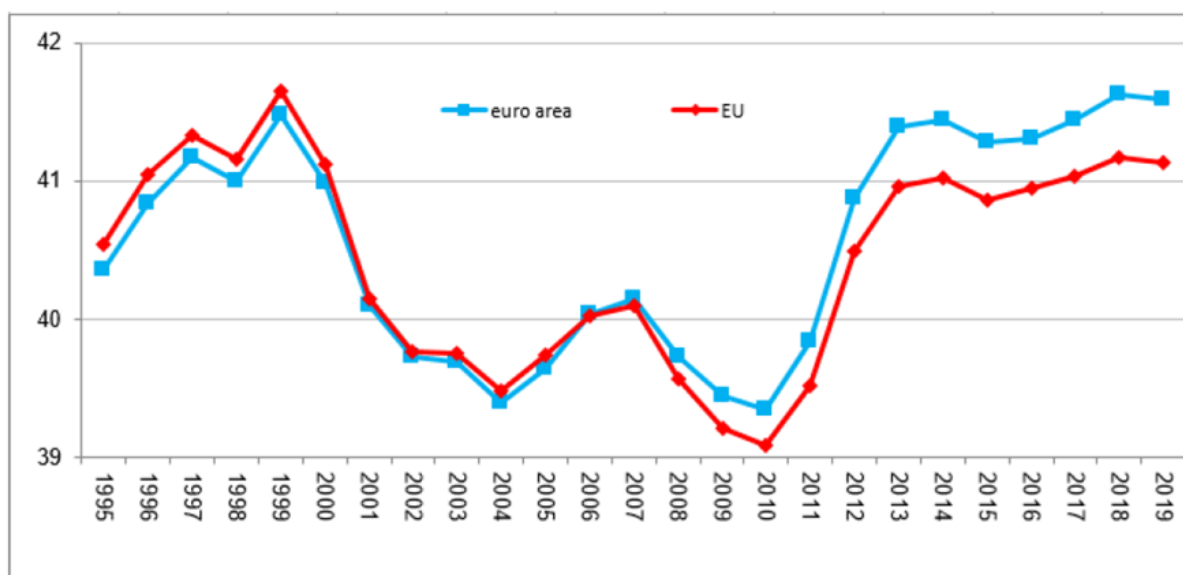
<sup>6</sup>Πηγή: OECD Revenue Statistics 2020 <http://oe.cd/revenue-statistics>



**Διάγραμμα 6. Ο δείκτης Φόρος-προς-ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ (2019)**

Πηγή: OECDRevenueStatistics 2020

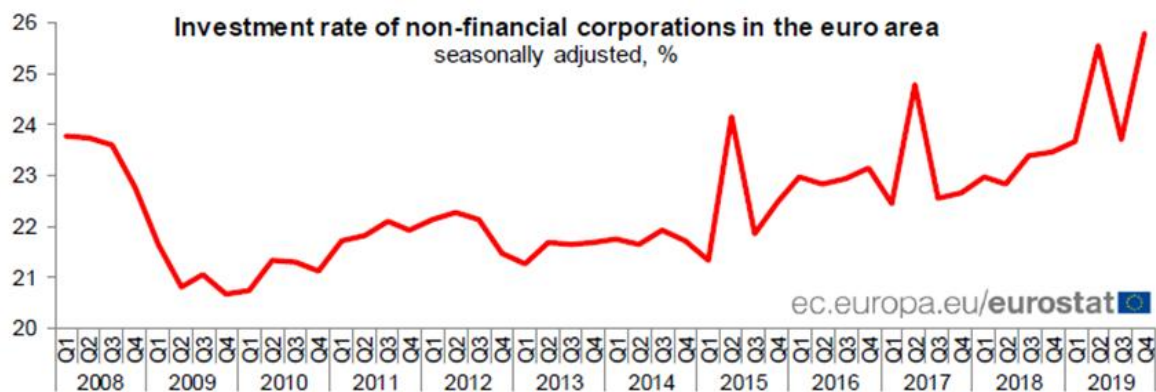
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2019, η αναλογία φόρου-προς-ΑΕΠ ανέρχεται σε 41,1%. Αυτός ο λόγος αντικατοπτρίζει το άθροισμα των φόρων και των καθαρών κοινωνικών εισφορών ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Στη ευρωζώνη, τα φορολογικά έσοδα αντιστοιχούσαν στο 41,6% του ΑΕΠ το 2019 παραμένοντας αμετάβλητα σε σύγκριση με το 2018. Οι παραπάνω πληροφορίες προέρχονται από δημοσίευση της Eurostat, της στατιστικής υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι φορολογικοί δείκτες βασίζονται στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 2010), επιτρέποντας την ακριβή σύγκριση των φορολογικών συστημάτων και των φορολογικών πολιτικών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Ακολουθεί η διαγραμματική απεικόνιση των παραπάνω.



**Διάγραμμα 7. Ο δείκτης Φόρος-προς-ΑΕΠ στην Ε.Ε. και στην Ευρωζώνη, 1995-2019**

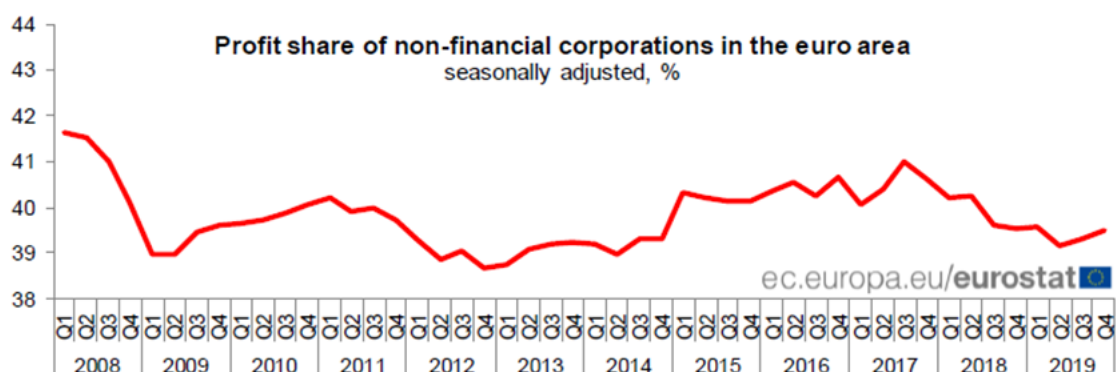
Πηγή: Eurostat

Το τέταρτο τρίμηνο του 2019, πριν από την έναρξη της εφαρμογής των μέτρων περιορισμού του COVID-19 από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ποσοστό των επιχειρηματικών επενδύσεων ήταν 25,8% στη ζώνη του ευρώ, σε σύγκριση με το 23,7% το προηγούμενο τρίμηνο. Το μερίδιο των επιχειρηματικών κερδών στη ζώνη του ευρώ ήταν 39,5% το τέταρτο τρίμηνο του 2019, σε σύγκριση με το 39,3% το 2003προηγούμενο τρίμηνο. Τα δεδομένα αυτά προέρχονται από μια πρώτη έκδοση εποχικά προσαρμοσμένων τριμηνιαίων λογαριασμών ευρωπαϊκού τομέα από τη Eurostat και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα.



**Διάγραμμα 8. Δείκτης Επενδύσεων σε μη-χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις στην Ευρωζώνη**

Πηγή: Eurostat



**Διάγραμμα 9. Κέρδη μη-χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων στην Ευρωζώνη**

Πηγή: Eurostat



### 4.3Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τον Moran(2012), οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) πραγματοποιούνται όταν μια εταιρεία ξεκινάει μια επιχειρηματική δραστηριότητα σε ξένη χώρα, μέσω της δημιουργίας μιας νέας θυγατρικής που της ανήκει εξ ολοκλήρου, ή της απόκτησης μιας τοπικής εταιρείας ή της δημιουργίας κοινοπραξίας στην χώρα υποδοχής. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις που εμφανίζονται στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών έχουν τουλάχιστον τέσσερις διαφορετικές μορφές: ΑΞΕ στις εξορυκτικές βιομηχανίες, ΑΞΕ σε υποδομές, ΑΞΕ στην κατασκευή και συναρμολόγηση και ΑΞΕ στην παροχή υπηρεσιών. Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα η κάθε μια επένδυση συνεισφέρει με τον δικό της τρόπο στην ανάπτυξη και την ευημερία της χώρας υποδοχής.

Σύμφωνα με την έρευνα της Ernst&Young<sup>7</sup>, η Ελλάδα, το 2019 απέσπασε μόλις το 0,34% των ευρωπαϊκών ΑΞΕ, ποσοστό δυσανάλογα μικρό σε σχέση με τον πληθυσμό και το ΑΕΠ της, καταλαμβάνοντας την 29η θέση για το 2019, έναντι της 35ης το 2018. Η διάθεση των επενδυτών, παραμένει θετική ιδιαίτερα μεταξύ των επιχειρήσεων που έχουν ήδη επενδύσει στην Ελλάδα. Αντίθετα, επιφυλακτικοί δείχνουν οι επενδυτές που δεν έχουν ήδη παρουσία στη χώρα, με πολλούς από αυτούς να αρνούνται να τοποθετηθούν επί του θέματος. Σύμφωνα με την EY, το 77% της κοινότητας των επενδυτών θεωρεί ότι η Ελλάδα αντιμετώπισε την υγειονομική κρίση με επιτυχία, το 73% αναγνωρίζει την ταχύτατη ψηφιοποίηση του δημόσιου τομέα στη διάρκεια της κρίσης και το 72% τον αντίκτυπο των μέτρων στήριξης της οικονομίας, ενώ 41% αναφέρουν ότι οι παράγοντες αυτοί βελτίωσαν την εικόνα που είχαν για τη χώρα, ως επενδυτικό προορισμό.

Στον παρακάτω πίνακα αναγράφονται τα ποσά, σε εκατομμύρια ευρώ, των καθαρών Α.Ξ.Ε. μη κατοίκων στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το θετικό πρόσημο (+) υποδηλώνει αύξηση ενώ το αρνητικό πρόσημο (-) μείωση των καθαρών άμεσων ξένων επενδύσεων των μη κατοίκων στην Ελλάδα. Η γεωγραφική κατανομή βασίζεται στο «Benchmark Definition of Foreign Direct Investment» (BMD4) του ΟΟΣΑ και τα στοιχεία των άμεσων ξένων επενδύσεων περιλαμβάνουν επανεπενδυθέντα κέρδη.

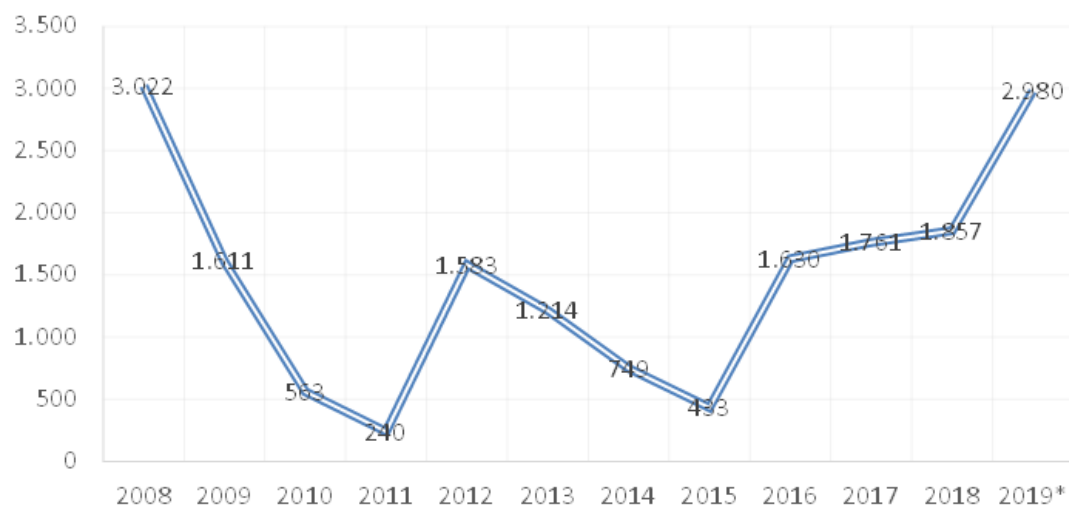
---

<sup>7</sup>EY Attractiveness Survey, Ελλάδα 2020, "Οι επενδύσεις ως μοχλός για βιώσιμη ανάπτυξη. Πόσο έτοιμη είναι η Ελλάδα;"

**Πίνακας 5. Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης**

Ε.Υ.	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*
Ε.Υ.	Ευρωπαϊκή Ένωση	3.022	1.611	563	240	1.583	1.214	749	433	1.630	1.761	1.857	2.980
AT	Αυστρία	-37	183	-343	-323	-47	43	63	-27	7	-2	2	50
BE	Βέλγιο	-195	-84	-74	-50	195	-31	-114	14	-16	33	138	34
BG	Βουλγαρία	5	1	-2	1	1	4	2	-4	32	21	28	37
HR	Κροατία	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-2
CY	Κύπρος	254	-6	340	103	-105	87	316	82	258	367	686	523
CZ	Τσεχική Δημοκρατία	0	1	4	0	12	1	4	-5	6	5	16	4
DK	Δανία	-31	-2	20	10	31	5	29	4	-3	-3	-15	1
EE	Εσθονία	1	0	0	1	2	1	0	0	1	0	0	2
FI	Φινλανδία	3	4	6	1	-7	0	0	0	-2	4	-13	6
FR	Γαλλία	-213	427	790	579	1.073	505	-79	-118	130	-41	-24	138
DE	Γερμανία	2.941	671	201	261	304	159	105	111	219	635	459	455
GR	Ελλάδα	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HU	Ουγγαρία	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	7	5
IE	Ιρλανδία	42	44	14	44	20	2	19	8	-14	23	-56	-55
IT	Ιταλία	-17	-88	19	61	-13	-17	20	92	76	118	289	65
LV	Λετονία	1	1	4	3	1	1	1	1	1	1	2	1
LT	Λιθουανία	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	1	1
LU	Λουξεμβούργο	270	245	-357	-621	86	65	399	-136	733	99	345	439
MT	Μάλτα	12	0	2	2	0	0	4	2	4	10	21	5
NL	Ολλανδία	-79	139	-12	-198	-159	395	-2	286	90	435	-78	989
PL	Πολωνία	1	0	0	1	0	0	1	0	2	5	2	9
PT	Πορτογαλία	0	0	0	105	139	1	0	0	0	6	-2	2
RO	Ρουμανία	-2	1	1	1	1	0	1	1	2	0	6	11
SK	Σλοβακία	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	4
SI	Σλοβενία	0	0	0	0	19	0	0	0	1	1	-1	0
ES	Ισπανία	60	67	-58	258	23	-18	-20	125	99	42	26	232
SE	Σουηδία	5	9	6	0	7	11	-2	-4	4	1	16	24

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος  
\* Προσωρινά στοιχεία



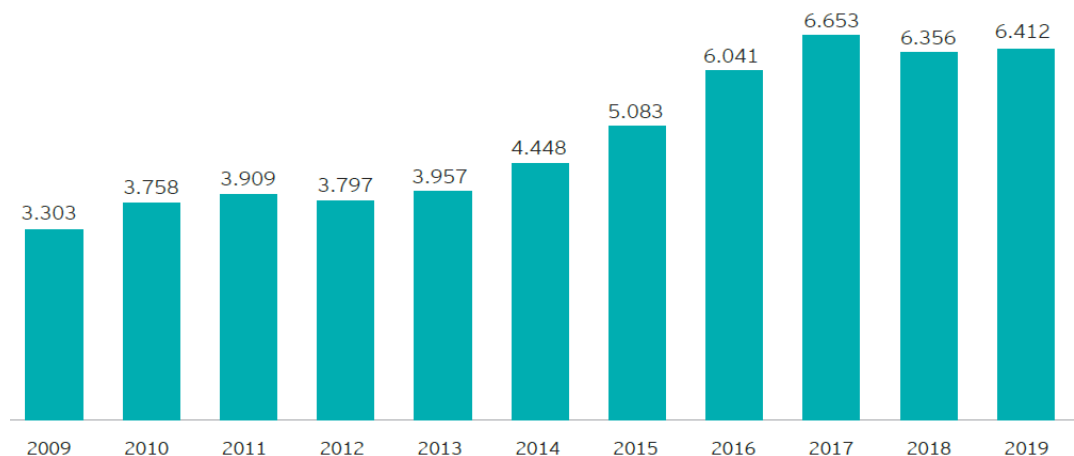
**Διάγραμμα 10. Σύνολο Καθαρών ΑΞΕ μη κατοίκων στην Ελλάδα (εκατ.. Ευρώ)**

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επιμέλεια και επεξεργασία: Τζώνη Ανδριάνα

#### 4.4 Βελτίωση του επενδυτικού τοπίου στην Ελλάδα

Ορισμένοι από τους παράγοντες για τους οποίους η Ελλάδα καθίσταται ελκυστική στους επενδυτές είναι η στρατηγική της τοποθεσία καθώς αποτελεί πύλη προς τη Μέση Ανατολή, τη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αφρική, το γεγονός ότι είναι ένας καταξιωμένος τουριστικός προορισμός με ποιότητα ζωής σχετικά υψηλή, και το ότι έχει σχετικά σταθερό κοινωνικό περιβάλλον. Στον αντίποδα όμως, υπάρχουν αρκετοί τομείς που χρήζουν βελτίωσης. Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΥ το 2020, μια μεγάλη μερίδα των επενδυτών θεωρούν ότι η Ελλάδα θα πρέπει να εστιάσει στην ανάπτυξη της καινοτομίας και της τεχνολογίας, την μείωση της φορολογίας η οποία εξακολουθεί να είναι αρκετά υψηλή, στην ορθότερη απονομή δικαιοσύνης δημιουργώντας ένα αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης στο κοινό και, τέλος, στην ενίσχυση της παιδείας. Το 66,6% των ξένων επενδυτών θα ήταν πιο φίλα προσκείμενοι να επενδύσουν στην χώρα μας εάν οι παραπάνω ανασταλτικοί παράγοντες παρουσίαζαν αισθητή βελτίωση, ποσοστό που ανέρχεται στο 83% των επενδυτών που ήδη δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται ο αριθμός των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) που ανακοινώθηκαν στην Ευρώπη το 2019, πριν τον αντίκτυπο του covid-19, παρουσιάζοντας μια ελαφριά αύξηση σε σύγκριση με το 2018 αλλά μείωση σε σχέση με το 2017.



Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

#### Διάγραμμα11. ΑΞΕ στην Ευρώπη, 2019

Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM), 2020

Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζονται οι 20 κορυφαίες χώρες σε ΑΞΕ στην Ε.Ε. με την Ελλάδα στην 29<sup>η</sup> θέση κατακτώντας μόνο το 0,34% του μεριδίου άμεσων ξένων επενδύσεων από αυτές που πραγματοποιήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2019.

**Πίνακας 6. Κορυφαίες χώρες σε ΑΞΕ στην Ε.Ε.**

Κατάταξη	Χώρα	ΑΙΕ 2018	ΑΙΕ 2019	Μεταβολή 2018/19	Μερίδιο ΑΙΕ (2019)%
1	Γαλλία	1.027	1.197	17% ↑	19%
2	Ηνωμένο Βασίλειο	1.054	1.109	5% ↑	17%
3	Γερμανία	973	971	-0,2%	15%
4	Ισπανία	314	486	55% ↑	8%
5	Βέλγιο	278	267	-4% ↓	4%
6	Ολλανδία	229	255	11% ↑	4%
7	Πολωνία	272	200	-26% ↓	3%
8	Ιρλανδία	205	191	-7% ↓	3%
9	Ρωσία	211	191	-9% ↓	3%
10	Τουρκία	261	176	-33% ↓	3%
11	Πορτογαλία	74	158	114% ↑	2%
12	Ιταλία	103	108	5% ↑	2%
13	Ουγγαρία	101	105	4% ↑	2%
14	Σερβία	119	103	-13% ↓	2%
15	Ρουμανία	109	78	-28% ↓	1%
16	Φινλανδία	194	75	-61% ↓	1%
17	Ελβετία	61	73	20% ↑	1%
18	Αυστρία	40	69	73% ↑	1%
19	Σλοβακία	31	65	110% ↑	1%
20	Σουηδία	73	63	-14% ↓	1%
29	Ελλάδα	13	22	69% ↑	0,34%
	Άλλες χώρες*	614	450	-27% ↓	7%
	Σύνολο	6.356	6.412	1% ↑	100%

Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM), 2020

Ένα μεγάλο ερώτημα αποτελεί το ποιοι είναι οι κλάδοι στους οποίους έγιναν οι περισσότερες ΑΞΕ για το 2019. Σύμφωνα με το «EY European Investment Monitor» το 2020, αυτοί είναι, η ψηφιακή τεχνολογία (1.219), και ο κλάδος των μεταφορών για τον οποίο δημιουργήθηκε η μεγαλύτερη ανάγκη για νέες θέσεις εργασίας (64.460).

**Πίνακας 7. Κορυφαίοι Κλάδοι σε ΑΞΕ, 2019**

15 κορυφαίοι κλάδοι	Αριθμός ΑΞΕ 2019	Μερίδιο Αγοράς (αριθμός ΑΞΕ 2019)	Νέες θέσεις εργασίας 2019	Μερίδιο Αγοράς (αριθμός νέων θέσεων εργασίας 2019)
Ψηφιακή Τεχνολογία	1.219	19%	41.025	15%
Υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	774	12%	25.601	9%
Μεταφορές, συμπεριλαμβανομένων των κατασκευαστών και προμηθευτών	472	7%	64.460	23%
Μηχανολογικός εξοπλισμός	535	8%	16.512	6%
Χρηματοπιστωτικός κλάδος	367	6%	6.126	2%
Αγροδιατροφικός κλάδος	377	6%	11.392	4%
Μεταφορές και logistics	414	6%	22.183	8%
Χημική βιομηχανία	283	4%	6.955	3%
Κλάδος Πληροφορικής και Ηλεκτρονικών	274	4%	16.741	6%
Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας	130	2%	2.964	1%
Μέταλλα	108	2%	4.834	2%
Φαρμακοβιομηχανία	164	3%	3.921	1%
Πρώτες Ύλες	153	2%	2.788	1%
Κλωστοϋφαντουργία, ενδύματα, δερμάτινα	111	2%	9.027	3%
Έρευνα & επιστημονικός εξοπλισμός	184	3%	6.249	2%
Άλλος	847	13%	34.157	12%
Σύνολο	6.412	100%	274.935	100%

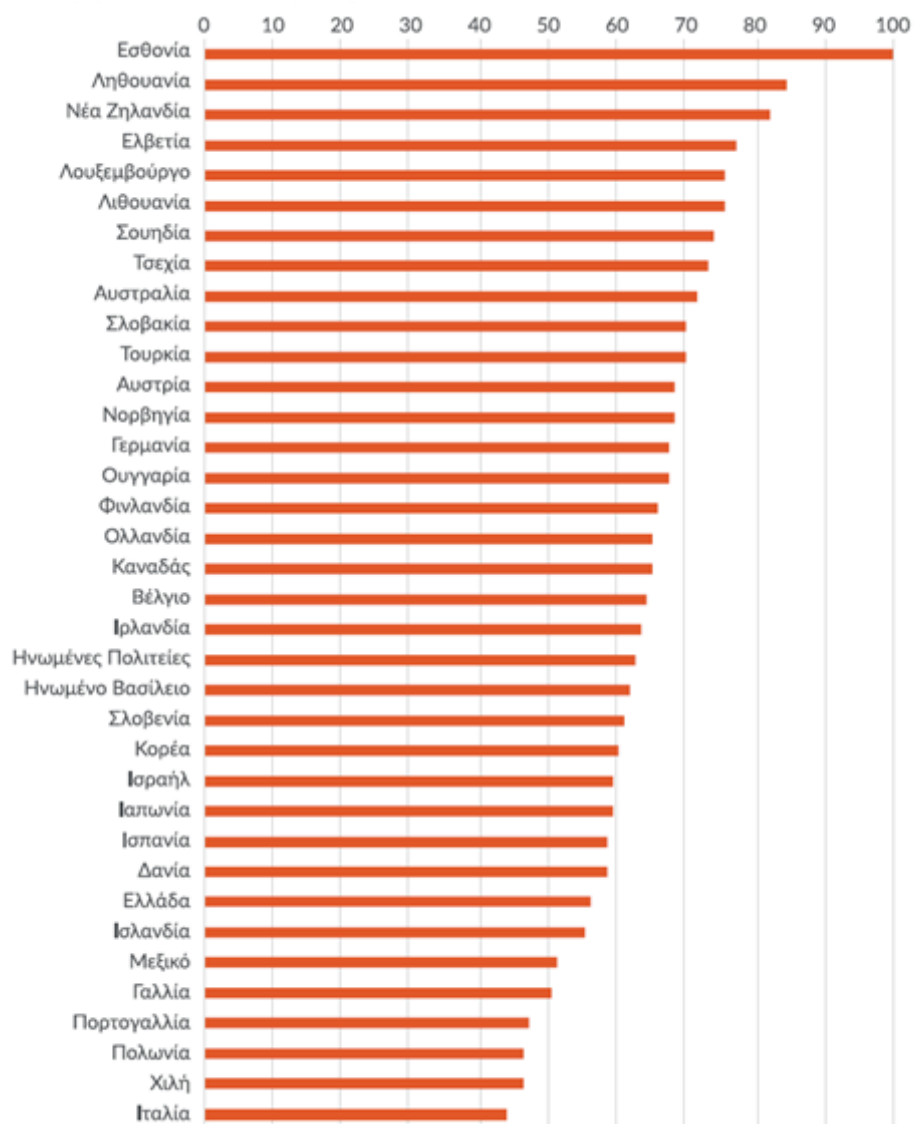
Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM), 2020

## 4.5 Δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Αναταγωνιστικότητας για το 2020

Σύμφωνα με την έρευνα του TaxFoundation<sup>8</sup>, ο δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Αναταγωνιστικότητας αποτελεί μία σχετική κατάταξη της ανταγωνιστικότητας κάθε μίας από τις 36 χώρες του ΟΟΣΑ με βάση τον φορολογικό κώδικα. Χρησιμοποιούνται 41 μεταβλητές οι οποίες διαχωρίζονται σε 5 κατηγορίες: φόροι εταιρικού εισοδήματος, φόροι φυσικών προσώπων, φόροι κατανάλωσης, φόροι ιδιοκτησίας, και κανόνες διεθνούς φορολόγησης. Η αξιολόγηση μιας χώρας με τον δείκτη φορολογικής ανταγωνιστικότητας γίνεται σε σύγκριση με την αξιολόγηση των υπόλοιπων χωρών, πράγμα που σημαίνει ότι εάν μια χώρα λάβει τη βαθμολογία 100 σημαίνει ότι σε σχέση με τις υπόλοιπες 36 χώρες του ΟΟΣΑ έχει την καλύτερη βαθμολογία. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι βαθμολογίες των 36 χωρών του ΟΟΣΑ για το 2020. Η Ελλάδα κατέχει την 28η θέση μεταξύ των 36 χωρών, ενώ βρίσκεται πάνω από την Ιταλία και τη Γαλλία.

<sup>8</sup> Daniel Bunn, Elke Asen, Tax Foundation. «International tax competitiveness Index 2020»



**Διάγραμμα 11. Κατανομή τελικών βαθμολογιών, 2020**

Πηγή: TaxFoundation. «International taxcompetitiveness Index 2020»

Ολοκληρώνοντας, είναι εμφανές ότι το επενδυτικό περιβάλλον διακρίνεται από αρκετή αισιοδοξία για την ανάπτυξη της χώρας και την αύξηση των επενδύσεων τα επόμενα χρόνια παρ'όλη την δυσχερή κατάσταση που δημιουργήθηκε λόγω της πανδημίας. Δεν είναι μικρό το ποσοστό, σύμφωνα με την έρευνα της ΕΥ, όσων εκτιμούν ότι η εικόνα της χώρας ως επενδυτικός προορισμός θα βελτιωθεί κατά την επόμενη τριετία (69%), ποσοστό μικρότερο σε σύγκριση με το 2018 (76%) αλλά εξίσου υψηλό. Μπορεί η Ελλάδα να μην κατάφερε να διεκδικήσει μια υψηλότερη θέση στην κατάταξη των χωρών βάσει του Δείκτη Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας για το 2020, παρόλα αυτά το μέλλον της χώρας αναμένεται ευοίωνο.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5**

### **5.1 Φορολογία και Οικονομική Ανάπτυξη: Κίνητρα και Ελαφρύνσεις**

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο το 2020<sup>9</sup>, έχει δημιουργηθεί ένα μεγάλο επενδυτικό χάσμα στην Ελλάδα με το πέρασμα των χρόνων της οικονομικής κρίσης. Παρόλες τις προσπάθειες της Ελλάδας για αύξηση της επιχειρηματικότητας και τις εκτεταμένες διαθρωτικές μεταρρυθμίσεις από το 2017 και έπειτα, οι επενδύσεις παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο. Οι επενδυτικές ανάγκες της Ελλάδας αδυνατούν να καλυφθούν καθώς υπάρχουν αρκετοί περιορισμοί, το υψηλό κόστος φορολογίας και περιορισμένη ζήτηση, επηρεάζοντας αρνητικά τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα.

Επιπλέον, η έρευνα της ΕΥ είχε δείξει ότι το 2020 η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας θα επιβραδυνόταν σημαντικά λόγω των επιπτώσεων της εξάπλωσης της πανδημίας. Είναι εμφανές, λοιπόν ότι για την επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, ιδιαίτερα κατά την covid-19 εποχή, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη εφαρμογής φορολογικών κινήτρων με απώτερο σκοπό την προσέλκυση ξένων επενδύσεων αλλά και την αύξηση των εγχώριων. Τέτοιου είδους κίνητρα έχουν ληφθεί την τελευταία δεκαετία με αποκορύφωμα τα μέτρα για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας κατά την περίοδο του κορωνοϊού. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα γίνει μια αναφορά στα παρεχόμενα από την ελληνική κυβέρνηση φορολογικά κίνητρα που τέθηκαν σε εφαρμογή από το 2004 μέχρι και σήμερα με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

### **5.2 Αναπτυξιακός Νόμος 3299/2004**

#### **«Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση»**

Ο σκοπός του παρόντος νόμου είναι η ανάπτυξη, η ενίσχυση της απασχόλησης, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, η ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας, η προώθηση της τεχνολογικής αλλαγής και της καινοτομίας και η εξοικονόμηση ενέργειας. Για τους παραπάνω σκοπούς δημιουργήθηκαν τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

---

<sup>9</sup>2020 European Semester: «Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011», European Commission

(α) **Επιχορήγηση:** Αποτελεί τη δωρεάν παροχή χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου από το Δημόσιο,

(β) **Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης:** Σύμφωνα με αυτή την ενίσχυση, το Δημόσιο καλύπτει τμήμα των δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης προς καταβολή για την απόκτηση καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού,

(γ) **Φορολογική απαλλαγή:** Αφορά την απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των μη διανεμόμενων κερδών από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση του επενδυτικού σχεδίου, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού,

(δ) **Επιδότηση του κόστους** της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο **απασχόλησης:** Το Δημόσιο καλύπτει για μια διετία τμήμα του μισθολογικού κόστους των δημιουργούμενων θέσεων απασχόλησης εντός της πρώτης τριετίας από την ολοκλήρωση του επενδυτικού σχεδίου.

### **5.3 Αναπτυξιακός Νόμος 3908/2011**

**«Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή»**

**Σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου 3908/2011, η κυβέρνηση παρέιχε τα ακόλουθα κίνητρα:**

(α) **Φορολογική απαλλαγή:** Διαφοροποιήθηκε από τον ν.3299/2004 στο ότι το ποσό της φορολογικής απαλλαγής υπολογίζεται ως ποσοστό επί της αξίας των ενισχυόμενων δαπανών του επενδυτικού σχεδίου ή και της αξίας του καινούριου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού που αποκτάται με χρηματοδοτική μίσθωση και συνιστά ισόποσο αφορολόγητο αποθεματικό.

(β) **Επιχορήγηση:** Παρέμεινε ίδια σύμφωνα με τον ν.3299/2014

(γ) **Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης:** Διαφοροποιήθηκε από τον ν.3299/2004 στο ότι προσδιορίζεται ως ποσοστό επί της αξίας απόκτησης αυτών που εμπεριέχεται στις καταβαλλόμενες δόσεις. Η επιδότηση της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα επτά (7) έτη.



Σύμφωνα με τον ν.3908/2011, όλες οι ανωτέρω μορφές ενισχύσεων μπορούν να παρέχονται μεμονωμένα ή συνδυαστικά και τα επενδυτικά σχέδια που υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου για το ποσό που προβλέπεται να καλυφθεί με τραπεζικό δανεισμό, δύνανται να χρηματοδοτούνται με δάνεια χαμηλού κόστους, από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που συνεργάζονται με το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΙΜΕ Α.Ε.).

## **5.4 Αναπτυξιακός Νόμος 4146/2013**

**«Διαμόρφωση Φιλικού Αναπτυξιακού Περιβάλλοντος για τις Στρατηγικές και Ιδιωτικές Επενδύσεις και άλλες διατάξεις.»**

**Σύμφωνα με το άρθρο 19 του ν.4146/2013: «Παροχή φορολογικών κινήτρων»**

«Το ποσόν της ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής διαμορφώνεται κατ' έτος με τους ακόλουθους περιορισμούς: Η επιχείρηση έχει το δικαίωμα έναρξης της ωφέλειας του κινήτρου από τη διαχειριστική περίοδο κατά την οποία δημοσιεύεται η απόφαση ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης. Κατά τη διαχειριστική αυτή περίοδο, η μέγιστη φορολογική απαλλαγή μπορεί να ανέρχεται μέχρι το ένα δεύτερο (1/2) του εγκεκριμένου ποσού ενίσχυσης φορολογικής απαλλαγής. Κατά την αμέσως επόμενη διαχειριστική περίοδο η μέγιστη φορολογική απαλλαγή, συνυπολογιζόμενη και της ενίσχυσης της πρώτης διαχειριστικής περιόδου, μπορεί να ανέρχεται μέχρι και το σύνολο του εγκεκριμένου ποσού ενίσχυσης φορολογικής απαλλαγής. Το υπόλοιπο ποσό της εγκεκριμένης ενίσχυσης φορολογικής απαλλαγής καλύπτεται εντός δεκαπέντε (15) διαχειριστικών περιόδων, μετά τη διαχειριστική περίοδο, εντός της οποίας δημοσιεύτηκε η απόφαση ολοκλήρωσης και έναρξης παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης.»

### **5.4.1 Καθεστώς ενισχύσεων Μεγάλων Επενδυτικών Σχεδίων**

Στα επενδυτικά σχέδια της κατηγορίας αυτής ύψους  $\leq 50.000.000$  ευρώ μπορούν να παρέχονται μεμονωμένα ή συνδυαστικά όλα τα είδη των ενισχύσεων του άρθρου 4, το ύψος των οποίων, για το σύνολο των επενδυτικών σχεδίων που υποβάλλονται κάθε έτος, καθορίζεται με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Στα επενδυτικά σχέδια της κατηγορίας αυτής, ύψους  $\geq 50.000.000$  ευρώ μπορεί να παρέχεται μόνο φορολογική απαλλαγή, για το ποσό της επένδυσης που υπερβαίνει τα 50.000.000 ευρώ.»

## **5.5 Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016**

**«Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας - Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις.»**

Σύμφωνα με το άρθρο 10 τα είδη των ενισχύσεων παραμένουν τα ίδια με τον αναπτυξιακό νόμο 3908/2011 τις ακόλουθες προσθήκες ή μετατροπές:

(α) **Φορολογική απαλλαγή:** που συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρου κερδών, τα οποία προκύπτουν με βάση τη φορολογική νομοθεσία, από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, αφαιρούμενου του φόρου του νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας που αναλογεί στα κέρδη που διανέμονται ή αναλαμβάνονται από τους εταίρους.

(β) **Επιχορήγηση:** Ομοίως με τον νόμο 3908/2011,

(γ) **Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης:** Ομοίως με τον νόμο 3908/2011,

(δ) **Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης:** η οποία συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο μέρους του μισθολογικού κόστους (άρθρο 2, παρ. 31 Γ.Α.Κ.) των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται και συνδέονται με το επενδυτικό σχέδιο και οι οποίες δεν λαμβάνουν καμία άλλη κρατική ενίσχυση,

(ε) **Σταθεροποίηση συντελεστή φορολογίας εισοδήματος:** Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 67,

(στ) **Χρηματοδότηση επιχειρηματικού κινδύνου μέσω ταμείου συμμετοχών:** Σύμφωνα με το άρθρο 21 Γ.Α.Κ., με τα εξής είδη:

αα. ίδια κεφάλαια ή οιονεί ίδια κεφάλαια ή επενδυτική χορηγία για την παροχή επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου άμεσα ή έμμεσα σε επιλέξιμες επιχειρήσεις,

ββ. δάνεια για την παροχή επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου άμεσα ή έμμεσα σε επιλέξιμες επιχειρήσεις.

Τα είδη ενισχύσεων των παραπάνω περιπτώσεων παρέχονται μεμονωμένα ή συνδυαστικά και συνυπολογίζονται για τον καθορισμό του συνολικού ποσού ενίσχυσης του κάθε επενδυτικού σχεδίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 20, «η καταβολή της ενίσχυσης ή η χρήση της ωφέλειας από το δικαιούχο μπορεί να πραγματοποιείται είτε εφάπαξ με την έκδοση της απόφασης ολοκλήρωσης και έναρξης παραγωγικής λειτουργίας του επενδυτικού σχεδίου είτε σταδιακά και εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις των επόμενων παραγράφων. Ο προσδιορισμός των ποσών της δικαιούμενης ενίσχυσης ανά είδος ενίσχυσης γίνεται βάσει των επιμέρους ποσοστών ενίσχυσης ανά ομάδα επιλέξιμων δαπανών, όπως αυτά έχουν οριστεί στην απόφαση υπαγωγής.»

## **5.6 Αναπτυξιακός Νόμος 4608/2019**

**«Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα και προσέλκυση Στρατηγικών Επενδύσεων και άλλες διατάξεις»,**

Σύμφωνα με το άρθρο 12 «Φορολογικά Κίνητρα», οι επενδύσεις που χαρακτηρίζονται ως στρατηγικές μπορεί με να λάβουν:

**Φορολογική απαλλαγή** από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρου κερδών, τα οποία προκύπτουν, με βάση τη φορολογική νομοθεσία, από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, μετά από την αφαίρεση του φόρου του ομικού προσώπου ή νομικής οντότητας, ο οποίος αναλογεί στα κέρδη που διανέμονται ή αναλαμβάνονται. Το ποσό της φορολογικής απαλλαγής συνιστά ισόποσο αποθεματικό. Ο φορέας μπορεί να αξιοποιήσει το σύνολο της δικαιούμενης φορολογικής απαλλαγής μέσα σε δεκαπέντε (15) φορολογικά έτη και όχι σε διάστημα μικρότερο των τριών (3) φορολογικών ετών από το έτος θεμελίωσης του δικαιώματος χρήσης του κινήτρου.

**Επιτάχυνση φορολογικών αποσβέσεων των παγίων** που έχουν ενταχθεί στο εγκεκριμένο σχέδιο επένδυσης με προσαύξηση των συντελεστών του πίνακα της παρ. 4 του άρθρου 24 του ν. 4172/2013 κατά ποσοστό εκατό τοις εκατό (100%). Σε περίπτωση που ο αρχικός συντελεστής απόσβεσης είναι ανώτερος του είκοσι τοις εκατό (20%), ο τελικός προσαυξημένος συντελεστής δεν μπορεί να υπερβαίνει το σαράντα τοις εκατό (40%). Επιπλέον, αποκλειστικά για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις, οι αποσβέσεις των μηχανημάτων και του μηχανολογικού εξοπλισμού εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα κατά τον χρόνο της πραγματοποίησής τους, προσαυξημένες κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%).

## **5.7 Νόμος 4172/13 άρθρο 70Α: «Έκπτωση από το φορολογητέο εισόδημα ποσοστού επί κεφαλαίου που εισφέρουν φυσικά πρόσωπα σε εγγεγραμμένες επιχειρήσεις του Εθνικού Μητρώου Νεοφυών Επιχειρήσεων» & Νόμος 4712/2020: «Φορολογικά κίνητρα σε επενδυτικούς αγγέλους»**

Με τον όρο "Επενδυτικός Άγγελος" (AngelInvestor) εννοούμε ιδιώτες που επενδύουν σε νέες επιχειρήσεις η οποίες βρίσκονται στα πρώτα τους βήματα. Οι "Επενδυτικοί Άγγελοι" ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται, αρχικά, στην Αμερική και αργότερα επεκτάθηκαν στην Ευρώπη.

Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α.) που υπογράφηκε το 2021, η οποία περιγράφει τους όρους και τις προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό φορολογούμενου – φυσικού προσώπου ως "Επενδυτικού Αγγέλου" (AngelInvestor), αναγνωρίζεται το δικαίωμα έκπτωσης από το φορολογητέο εισόδημα για επενδύσεις σε νεοφυή επιχείρηση που είναι εγγεγραμμένη στο Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων - ElevateGreece. Η παραπάνω ΚΥΑ έχει ως σκοπό την ορθή εφαρμογή του άρθρου 70Α του ν. 4172/2013 (ΚΦΕ) και των διατάξεων του άρθρου 49 του ν. 4712/2020 «Φορολογικά κίνητρα σε επενδυτικούς αγγέλους».

Το δικαίωμα έκπτωσης από το φορολογητέο εισόδημα, ισούται με το 50% του ποσού της εισφοράς κεφαλαίου που διέθεσαν σε νεοφυείς επιχειρήσεις Σύμφωνα με απόφαση της φορολογικής διοίκησης ο "επενδυτικός άγγελος" μπορεί να τύχει του δικαιώματος έκπτωσης από το φορολογητέο του εισόδημα για εισφορές κεφαλαίου σε νεοφυείς επιχειρήσεις, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις που ρυθμίζουν τη διαδικασία αύξησης κεφαλαίου των ΑΕ, ΕΠΕ και ΙΚΕ και μέχρι του συνολικού ποσού των 300.000 ευρώ ανά φορολογικό έτος. Αυτές μπορούν να διενεργηθούν σε έως 3, κατά μέγιστο αριθμό, διαφορετικές νεοφυείς επιχειρήσεις και μέχρι του ποσού των 100.000 ευρώ ανά επιχείρηση. Όπως είναι αναμενόμενο, έλεγχοι θα διενεργούνται από την εφορία για τη διαπίστωση της τήρησης των υποχρεώσεων τους για την απόκτηση του φορολογικού πλεονεκτήματος υποχρέωσης από τον επενδυτικό άγγελο.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6**

### **6.1 Η Επιχειρηματικότητα στην Covid-19 εποχή - Μέτρα Στήριξης των Επιχειρήσεων**

Η κρίση του ιού Covid-19 έχει ασκήσει τεράστια πίεση στην παγκόσμια οικονομία και στις επιχειρηματικές δραστηριότητες με σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις, αυξημένη απώλεια ΑΕΠ σε πολλές χώρες και αύξηση του ποσοστού φτώχειας σε όλο τον κόσμο σύμφωνα με τον Iwuooha (2020). Ως αποτέλεσμα, η παγκόσμια υγειονομική κρίση που προκλήθηκε από αυτή την πανδημία να επιβραδύνει σημαντικά την πρόοδο της διεθνούς κοινότητας ως προς την αειφορία (Leeetal., 2020).

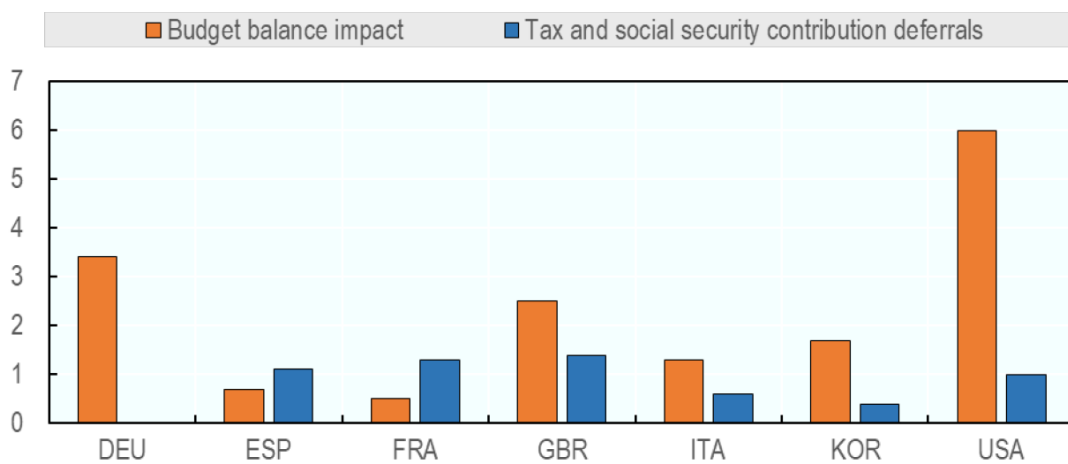
Υπήρξαν ομοιότητες καθώς και διαφορές στα φορολογικά πακέτα μεταξύ των χωρών ανά τον πλανήτη. Τα μέτρα που θεσπίστηκαν για τη στήριξη των επιχειρήσεων ήταν αρκετά παρόμοια μεταξύ ορισμένων χωρών, με ιδιαίτερη έμφαση στις αναβολές πληρωμής των φόρων. Η εισαγωγή ή η επέκταση των προγραμμάτων εργασίας μικρής διάρκειας ήταν επίσης ένας κοινός παρονομαστής στην αντιμετώπιση της δημιουργούμενης οικονομικής κρίσης από την πανδημία. Οι αναπτυσσόμενες και οι αναδυόμενες χώρες, που μέχρι στιγμής έχουν επηρεαστεί λιγότερο άμεσα από την πανδημία, και όπου ο δημοσιονομικός χώρος είναι χαμηλότερος, έχουν δραστηριοποιηθεί λιγότερο σε μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής.

Το μέγεθος των φορολογικών πακέτων όπως και οι δημοσιονομικές επιπτώσεις των διαφόρων τύπων μέτρων, ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό. Για παράδειγμα, πολλά μέτρα πιθανότατα θα έχουν προσωρινό αντίκτυπο στα υπόλοιπα του προϋπολογισμού καθώς οι αναβαλλόμενοι φόροι αναμένεται να καταβληθούν αργότερα. Τέλος, τα κρατικά δάνεια και οι εγγυήσεις δανείων που φαίνεται να είναι τα πιο σημαντικά μέτρα που έχουν παρθεί, δεν αντιπροσωπεύουν άμεσο φορολογικό κόστος. Ωστόσο, δημιουργούν ενδεχόμενες υποχρεώσεις οι οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, θα μπορούσαν να μετατραπούν σε πραγματικές δαπάνες είτε το 2020 είτε αργότερα.

Επιπλέον, οι επιπτώσεις των μέτρων στα έσοδα θα εξαρτηθούν από το ποσοστό απορρόφησής τους, το οποίο μπορεί να είναι πιο σημαντικό από το αρχικά αναμενόμενο καθώς η κρίση συνεχίζεται. Για ορισμένα μέτρα υπάρχει η δυνατότητα επέκτασης στην περίπτωση που η οικονομική κατάσταση των χωρών δεν βελτιωθεί. Επομένως, οι τρέχουσες εκτιμήσεις δεν καταγράφουν την πλήρη πρόκληση της φορολογικής πολιτικής, η οποία θα εξαρτηθεί επίσης

από την εξέλιξη του ΑΕΠ και των βασικών μεγεθών. Συνολικά, τα φορολογικά πακέτα πιθανότατα θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τους δημόσιους προϋπολογισμούς και τα επίπεδα χρέους.

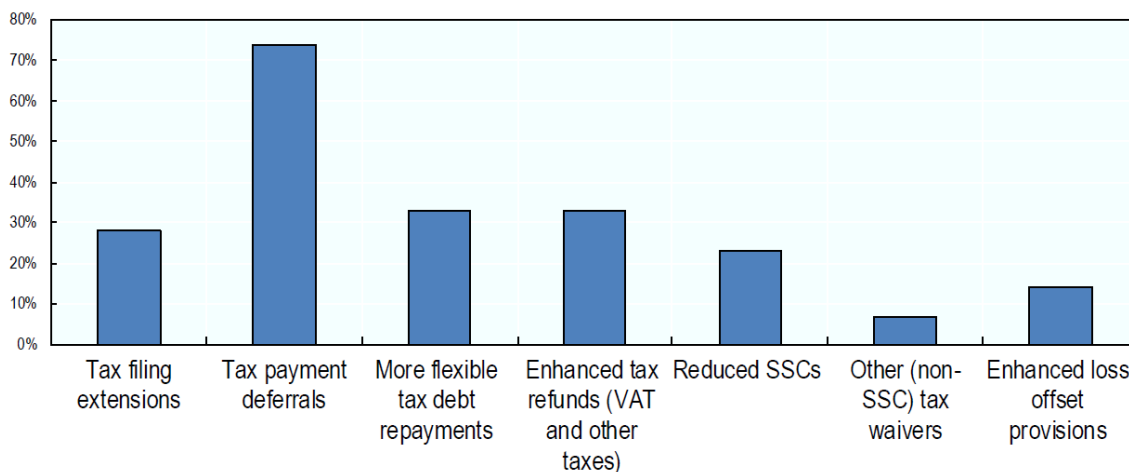
Στο παρακάτω διάγραμμα εμφανίζονται επίσημες εκτιμήσεις πακέτων έκτακτης ανάγκης που ανακοινώθηκαν από κυβερνήσεις ως απάντηση στην κρίση Covid-19, από τον Μάρτιο 2020. Σε πολλές περιπτώσεις, είναι εξαιρετικά αβέβαιες λόγω της άγνωστης διάρκειας της κρίσης και της εφαρμογής διαφόρων προγραμμάτων από τον ιδιωτικό τομέα, συνεπώς ενδέχεται να μην είναι, πολλές φορές, συγκρίσιμες μεταξύ των χωρών.



**Διάγραμμα 12. Εκτιμώμενη κλίμακα φορολογικών πακέτων σε απάντηση στο COVID-19 σε επιλεγμένες χώρες ως ποσοστό του ΑΕΠ**

Πηγή: Συλλογή του ΟΟΣΑ βάσει επίσημων εκτιμήσεων

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται τα κύρια φορολογικά μέτρα για τη στήριξη των ταμειακών ροών των επιχειρήσεων στις χώρες του ΟΟΣΑ και της G20.



**Διάγραμμα 13. Φορολογικά Μέτρα από χώρες ΟΟΣΑ και G20**

Πηγή: Βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ για τις απαντήσεις στη φορολογική πολιτική στο COVID-19.

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα είναι εμφανές ότι πάνω από το 70% των χωρών του ΟΟΣΑ και των G20 έχουν επιλέξει ως κύριο φορολογικό μέτρο ενίσχυσης την αναβολή πληρωμών φόρου. Στη δεύτερη θέση προτίμησης βρίσκονται η παροχή ευελιξίας στην αποπληρωμή των φορολογικών χρεών και η ενισχυμένη επιστροφή φόρου σε νομικά πρόσωπα.

## 6.2 Τα μέτρα της Ελληνικής Κυβέρνησης για την ενίσχυση των πληγέντων επιχειρήσεων μέχρι τον Μάρτιο του 2020

### A. Μέτρα για την ενίσχυση των ταμειακών ροών των επιχειρήσεων

- Αναστολή πληρωμών ΦΠΑ και άλλων φορολογικών υποχρεώσεων που οφείλονταν μεταξύ 11 Μαρτίου - 30 Απριλίου έως 31 Αυγούστου για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και αποκλειστικές επιχειρήσεις που επηρεάστηκαν από την κρίση του κορωνοϊού βάσει συγκεκριμένων κωδικών ΚΑΔ.
- Αναστολή πληρωμών φόρου κοινωνικής ασφάλισης που για την περίοδο έως τα τέλη Μαρτίου και αναμενόταν να καταβληθεί μέχρι και τις 31 Οκτωβρίου για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και αποκλειστικές επιχειρήσεις που επηρεάζονται από την κρίση του κορωνοϊού βάσει συγκεκριμένων κωδικών ΚΑΔ. Οι ανεσταλμένες πληρωμές θα γίνονται σε 4 δόσεις ίσου ποσού χωρίς τόκους και επιπλέον χρεώσεις.

- Ο εταιρικός φόρος εισοδήματος και ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων για το φορολογικό έτος 2019 μπορούν να καταβληθούν σε 8 δόσεις.
- Ο ετήσιος φόρος ακίνητης περιουσίας ("ΕΝΦΙΑ") για το 2020 μπορεί να καταβληθεί σε 6 δόσεις.

## **B. Απαλλαγές από φόρους**

- Οι φορολογούμενοι μπορούν να επωφεληθούν από έκπτωση 2% επί του προσωπικού φόρου εισοδήματος εάν τον έχουν καταβάλει με ένα εφάπαξ ποσό έως την ημερομηνία λήξης της πρώτης δόσης.
- Οι φορολογούμενοι που έχουν πληρώσει έγκαιρα το ΦΠΑ μπορούν να λάβουν έκπτωση 25% στις υποχρεώσεις τους ΦΠΑ.

## **Γ. Ενισχυμένες επιστροφές φόρου**

- Άμεση αποπληρωμή όλων των εκκρεμών απαιτήσεων επιστροφής φόρου έως και 30.000 ευρώ που βρίσκονται υπό έλεγχο. Τα μέτρα αναφέρονται σε επιστροφές φόρου για φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και ΦΠΑ και δεν έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις.

## **Δ. Επέκταση κατάθεσης φόρου**

- Τρίμηνη παράταση της προθεσμίας για την πληρωμή των προγραμματισμένων δόσεων, που λήγουν στις 31 Μαρτίου, στο πλαίσιο ενός συστήματος διακανονισμού χρεών. Αυτές οι πληρωμές θα ξεκινήσουν από την 1η Ιουνίου 2020.

## **Ε. Επιχορήγηση μη μισθολογικού κόστους**

- Μείωση 40% στο εμπορικό ενοίκιο, για το Μάρτιο και τον Απρίλιο, που καταβάλλεται από εταιρείες που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού βάσει συγκεκριμένων κωδικών ΚΑΔ.

## **ΣΤ. Άλλα μέτρα**

- Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής



- Αναστολή εκτέλεσης αποπληρωμής δανείου (για το κύριο ποσό) έως τον Σεπτέμβριο για εταιρείες που πλήττονται από την κρίση του ιού κορωνοϊού. Αυτό το μέτρο αποφασίστηκε από ελληνικές τράπεζες.
- Η πληρωμή τόκων για την εκτέλεση δανείων εταιρειών που επλήγησαν από την κρίση του ιού κορωνοϊού για τον Απρίλιο, τον Μάιο και τον Ιούνιο θα καταβληθεί από το κράτος υπό την προϋπόθεση ότι οι εταιρείες διατηρούν τις θέσεις εργασίας τους.

## **Z. Άλλο μη φορολογικό μέτρο**

- Ένα σχέδιο για την υποστήριξη της οικονομίας μέσω της έκδοσης εγγυήσεων από την Ελληνική Τράπεζα Ανάπτυξης έχει εγκριθεί βάσει της ΕΕ. προσωρινό πλαίσιο για κρατικές ενισχύσεις. Το πρόγραμμα θα εγγυηθεί εν μέρει τα επιλέξιμα δάνεια κεφαλαίου κίνησης, με το συνολικό άνοιγμα της Ελληνικής Τράπεζας Ανάπτυξης να καλύπτει το 40% του όγκου των δανείων που εκδίδονται από χρηματοπιστωτικό διαμεσολαβητή. Το συνολικό μέγεθος του καθεστώτος θα ανέλθει σε 2 δισεκατομμύρια ευρώ.

## **H. Άλλα μέτρα φορολογικής πολιτικής**

- Επίδομα 800 ευρώ για αυτοαπασχολούμενους, ελεύθερους επαγγελματίες, μεμονωμένες επιχειρήσεις και εργοδότες έως 5 υπαλλήλους και επηρεάζονται από την κρίση του κορωνοϊού βάσει συγκεκριμένων κωδικών ΚΑΔ.
- Τα Φόρος Κοινωνικής Ασφάλισης των υπαλλήλων (των εταιρειών που επηρεάζονται από την κρίση του κορωνοϊού, των οποίων οι συμβάσεις εργασίας έχουν τεθεί σε αναστολή) και οι αυτοαπασχολούμενοι (θεωρούνται ως εργαζόμενοι) που επηρεάζονται από την κρίση του κορωνοϊού βάσει συγκεκριμένων κωδικών ΚΑΔ θα καλύπτονται από το κράτος
- Έκπτωση 25% στις υποχρεώσεις εισφοράς φόρου και κοινωνικής ασφάλισης (εξαιρουμένου του ΦΠΑ), σε περίπτωση που πληρώνονται εγκαίρως, για υπαλλήλους εταιρειών που έχουν σταματήσει, καθώς και για αυτοαπασχολούμενους, ελεύθερους επαγγελματίες και εταιρείες που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού. Αυτό το μέτρο ισχύει για όλους εκείνους που είναι κατανοητοί για την αναβολή πληρωμών φορολογικών χρεών και πληρωμών Φόρος κοινωνικής ασφάλισης

- Οικονομική υποστήριξη με τη μορφή κουπονιού εκπαίδευσης 600 ευρώ για έξι επιστημονικούς τομείς (οικονομολόγοι / λογιστές, μηχανικοί, δικηγόροι, γιατροί, εκπαιδευτικοί και ερευνητές, 180.390 δικαιούχοι).
- Υποστήριξη του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας με 150 εκατομμύρια στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω, και σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ<sup>10</sup>, είναι φανερό ότι πλέον η πολιτική των κρατών και πιο συγκεκριμένα της Ελλάδας, μετατοπίζεται από τη ενίσχυση μέσω της παροχής ρευστότητας στις φορολογικές απαλλαγές και περικοπές. Η κυβέρνηση έχει προβλέψει δαπάνες 21,5 δισεκατομμυρίων ευρώ (11% του ΑΕΠ του 2019) το 2020 για τη στήριξη των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στους τομείς που πλήττονται περισσότερο. Σκοπεύει, μάλιστα, να αυξήσει τον προϋπολογισμό για τις δημόσιες επενδύσεις ύψους 6,75 δισεκατομμυρίων ευρώ κατά 2,6 δισεκατομμύρια ευρώ επιχορηγήσεων από την Ε.Ε. το 2021. Το παραπάνω γεγονός θα υπερδιπλασιάσει τις επενδυτικές του δαπάνες του 2019. Επενδυτικές προτεραιότητες αποτελούν οι πολιτικές εργασίας και κοινωνικής ένταξης στην εκπαίδευση και την υγεία, τα πράσινα και ψηφιακά έργα όπως επίσης και οι βελτιώσεις στο επιχειρηματικό περιβάλλον.

### 6.3 Φορολογικό και Επενδυτικό τοπίο στην Covid-19 εποχή

Το Β' τρίμηνο του 2021 το ΑΕΠ<sup>11</sup> της Ελλάδας βρέθηκε στο +16,2%, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο συγκριτικά με τα επίπεδα προ της πανδημίας. Η ελληνική κυβέρνηση μοχθεί για μια ολική ανάκαμψη της οικονομίας, για τον λόγο αυτόν η χρηματοδότηση κατά την περίοδο 2021-2026 θα φτάσει έως τα 60 δισ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης. Αυτά τα 60 δισ θα διατεθούν σε επιχορηγήσεις (18 δισ. Ευρώ) και σε ιδιωτικά κεφάλαια και τραπεζικά δάνεια (13 δισ. Ευρώ). Η ελληνική κυβέρνηση θεωρεί ότι τα παραπάνω κεφάλαια είναι αρκετά για την κάλυψη του επενδυτικού κοινού μεγέθους 97 δισ. ευρώ το οποίο δημιουργήθηκε τα τελευταία 10 έτη στη χώρα. Οι νέες επενδύσεις ύψους 10 δισ. ευρώ εστιάζονται στη βιομηχανία, στον τουρισμό, στην τεχνολογία και τα logistics καθώς η Ελλάδα βρίσκεται στην πράσινη μετάβαση αντιμετωπίζοντας την κλιματική κρίση αλλά και στην ψηφιακή επανάσταση η οποία αποτελεί ένα νέο πεδίο επιχειρηματικής δράσης για τη χώρα.

<sup>10</sup>Πηγή: OECD Economic Outlook, Volume 2020 Issue 2: Preliminary Version, OECD 2020

<sup>11</sup> Πηγή: Το Βήμα, Οικονομικός Ταχυδρόμος (2021):«Η σκιά της ανάπτυξης στις επιχειρήσεις».

Παρόλα αυτά, η κρίση που προκάλεσε ο Covid-19 υπογραμμίζει την ανάγκη για την Ελλάδα να αντιμετωπίσει μακροχρόνιες προκλήσεις.

Στην αντίπερα όχθη βρίσκονται οι σοβαροί περιορισμοί ρευστότητας που αντιμετωπίζουν πολλές εταιρείες, οι οποίοι είναι πιθανό να αυξήσουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια παρόλη την επέκταση πιστώσεων και εγγυήσεων δανείων από την κυβέρνηση. Περαιτέρω δράσεις πρέπει να πραγματοποιηθούν για την ενίσχυση του κεφαλαίου των τραπεζών και της ικανότητας χρηματοδότησης των επενδύσεων με σκοπό την ανάκαμψη. Για τον παραπάνω λόγο επικρατεί η άποψη ότι οι στρατηγικές επενδύσεις μπορούν να ενισχυθούν μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και των πολιτικών μείωσης του μη μισθολογικού κόστους, της μείωσης των φόρων και ασφαλιστικών εισφορών όπως επίσης και της μείωσης φορολογικών συντελεστών οι οποίες ενισχύουν τις επενδυτικές προσπάθειες στη χώρα μας.

#### **6.4 Επιπρόσθετα φορολογικά μέτρα**

Στην εποχή του covid που διανύουμε, η ελληνική κυβέρνηση έχει λάβει ορισμένα πρόσθετα φορολογικά μέτρα που αφορούν τις μειώσεις των φόρων, σύμφωνα με τον υπουργό Οικονομικών κ. Χρήστο Σταϊκούρα για παράδειγμα:

1. Χορήγηση προσαυξημένης έκπτωσης για δαπάνες που αφορούν την πράσινη οικονομία, τη ψηφιοποίηση και την ενέργεια,
2. Μείωση του φόρου κερδών των επιχειρήσεων σε μόνιμη βάση κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, από 24% σε 22%,
3. Φορολογικά κίνητρα για συγχωνεύσεις και εξαγορές,
4. Επέκταση εφαρμογής των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στις μεταφορές και στον τουρισμό,
5. Μείωση συντελεστών του ΕΝΦΙΑ.

Οι παραπάνω αναπτυξιακές παρεμβάσεις κοστολογούνται στα 2,4 δις, ευρώ εκ των οποίων τα 2,1 δις. ευρώ αφορούν μειώσεις φόρων και ασφαλιστικών εισφορών. Το Ταμείο Ανάκαμψης και γενικότερα το σχέδιο της ελληνικής κυβέρνησης «Ελλάδα 2.0.», αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για την ελληνική οικονομία διότι οι πόροι που θα χρησιμοποιηθούν, εν τέλει, εντός του 2021-2022 αγγίζουν τα 57 δις. ευρώ εκ των οποίων τα 52 δις αφορούν επενδύσεις και τα υπόλοιπα λοιπές μεταρρυθμίσεις.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

### **7.1 Η Έρευνα & Ανάπτυξη ως Πυλώνας Καινοτομίας στην Ελλάδα και την ΕΕ**

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η καινοτομία είναι βασικός παράγοντας για τη βιώσιμη ανάπτυξη βιομηχανικών επιχειρήσεων. Στην πραγματικότητα, μια μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη τροφοδοτείται άμεσα από την επένδυση στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης, με τον οποίο ασχολούνται ενεργά πλέον όλο και περισσότερες επιχειρήσεις. Η υποστήριξη της κυβέρνησης της εκάστοτε χώρας για την ενασχόληση με αυτόν τον τομέα, χρησιμοποιείται συχνά ως ακρογωνιαίος λίθος για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη σύμφωνα με τους Chenetal. (2020).

Μια σημαντική μορφή τέτοιας δημόσιας στήριξης αποτελούν τα φορολογικά κίνητρα - προτιμησιακή φορολογική μεταχείριση για επιλέξιμες δαπάνες E&A (Research and Development Expenditures) που πραγματοποιούνται από εταιρείες. Αυτή η προσέγγιση που είναι προσανατολισμένη στην αγορά θεωρείται πιο αποτελεσματική από την άμεση χρηματοδότηση και έτσι χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο σε όλο τον κόσμο (Cappelenetal., 2012; Czarnitzkietal.2011). Για παράδειγμα, 29 από τις 35 χώρες του ΟΟΣΑ, 22 από τις 28 χώρες της Ε.Ε. και ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Κίνα και η Αργεντινή, παρείχαν φορολογικά κίνητρα για ιδιωτικές δαπάνες R&D το 2016 (ΟΟΣΑ, 2017).

Παρά την αυξανόμενη δημοτικότητα των φορολογικών κινήτρων για E&A, οι επιπτώσεις τους παραμένουν ασαφείς, ιδίως στο πλαίσιο των αναπτυσσόμενων και των αναδυόμενων οικονομιών (Crespital. 2016). Η έλλειψη συναίνεσης των χωρών για αυτές τις πολιτικές απορρέει κυρίως από τη δυσκολία στην απομόνωση εύλογων εξωγενών αλλαγών πολιτικής, κάτι που είναι απαραίτητο για τη λήψη αξιόπιστων απαντήσεων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι δραστηριότητες καινοτομίας των επιχειρήσεων ανταποκρίνονται στα φορολογικά κίνητρα (Agrawaletal. 2014).

Επιπλέον, οι υπάρχουσες μελέτες έχουν επικεντρωθεί κυρίως στις επιπτώσεις πρώτης τάξης των φορολογικών κινήτρων στις επενδύσεις σε E&A των επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα δίνουν πολύ λιγότερη έμφαση στις επιπτώσεις δεύτερης τάξης στην παραγωγή καινοτομίας

των επιχειρήσεων, όπως η κατοχύρωση ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας, κυρίως λόγω των περιορισμένων δεδομένων (Castellacci&Lie, 2015; Dechezleprêtreetal., 2017)

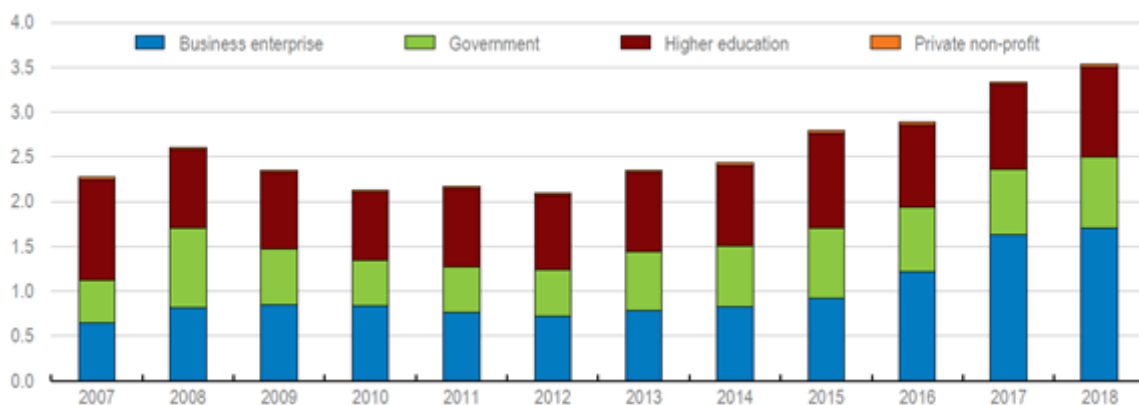
Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο ιδιωτικός τομέας ανταποκρίνεται στα δημόσια κίνητρα για E&A είναι κρίσιμη για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος καινοτομίας. Τα υπάρχοντα εμπειρικά στοιχεία βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις ανεπτυγμένες χώρες, ενώ η προώθηση της E&A αποτελεί μια πολιτική η οποία αποκτά όλο και πιο σημαντικό ρόλο παγκοσμίως δημιουργώντας έντονη ανησυχία (Bronzini&Iachini, 2014).

## **7.2 Στατιστικά Στοιχεία για την Έρευνα & Ανάπτυξη**

Ανάμεσα στους δείκτες που αποτυπώνουν την ανάπτυξη του κάθε κράτους, υπάρχουν και ορισμένοι που απεικονίζουν τις δαπάνες και το προσωπικό της εκάστοτε χώρας που δραστηριοποιείται στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης. Ένας από τους σημαντικότερους είναι ο πλέον γνωστός δείκτης «Ένταση E&A» (R&D intensity), ο οποίος εκφράζεται ως ποσοστό των δαπανών E&A επί του ΑΕΠ. Ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει τον στόχο σε επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη σε ποσοστό 3% του ΑΕΠ της Ε.Ε.

Προκειμένου, λοιπόν, να είναι δυνατή η παρακολούθηση και η διαμόρφωση πολιτικών που να αφορούν την E&A, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, χρησιμοποιούνται στατιστικά στοιχεία όπως ο ανωτέρω δείκτης. Άλλωστε, η ευημερία καθώς και η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας αποτελεί συνάρτηση των διατεθειμένων πόρων για της υποστήριξη της E&A. Για τον σκοπό αυτόν, υπάρχει το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου, το οποίο, μάλιστα, αποτελεί την αρμόδια εθνική Αρχή του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος η οποία παράγει και διαβιβάζει σε ετήσια βάση στη Eurostat τους εθνικούς δείκτες E&A.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι ακαθάριστες εσωτερικές δαπάνες σε E&A που χρηματοδοτούνται από το εξωτερικό μετράται σε σταθερές τιμές σε USD χρησιμοποιώντας το έτος βάσης 2010 και τις ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης.



**Διάγραμμα 14. Μικτές εγχώριες δαπάνες για Ε&Α ανά τομέα απόδοσης, δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.**

Πηγή: Δείκτες φορολογικών κινήτρων του ΟΟΣΑ για Ε & Α - Φορολογικές δαπάνες του ΟΟΣΑ για Ε&Α.

Οι δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών ESA 2010 του Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης<sup>12</sup>, θεωρούνται πλέον δαπάνες παγίου κεφαλαίου, επομένως συνυπολογίζονται στο ΑΕΠ της εκάστοτε χώρας. Ένας από τους εννέα κύριους δείκτες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της προόδου της στρατηγικής κάθε χώρας είναι ο δείκτης «Ένταση Ε&Α», ο οποίος δείχνει τις δαπάνες για Ε&Α ως ποσοστό επί του ΑΕΠ. Ο στόχος των δαπανών σε Ε&Α στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το ποσοστό 3% επί του ΑΕΠ της Ε.Ε.

Πολύ σημαντική είναι η συνεισφορά των δεικτών Ε&Α στην τροφοδοσία διαφόρων «ομάδων δεικτών» παρακολούθησης τόσο ευρωπαϊκών πολιτικών, όπως το European Innovation Scoreboard και το Regional Innovation Scoreboard, SRI Performancereport, Research and Innovation Observatory (RIO), country reports, Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας, κ.α. όσο και διεθνών πολιτικών. Σημαντικές εκδόσεις του ΟΟΣΑ όπως το STIOutlook, το STIScoreboard, και τις βάσεις στατιστικών δεδομένων του.

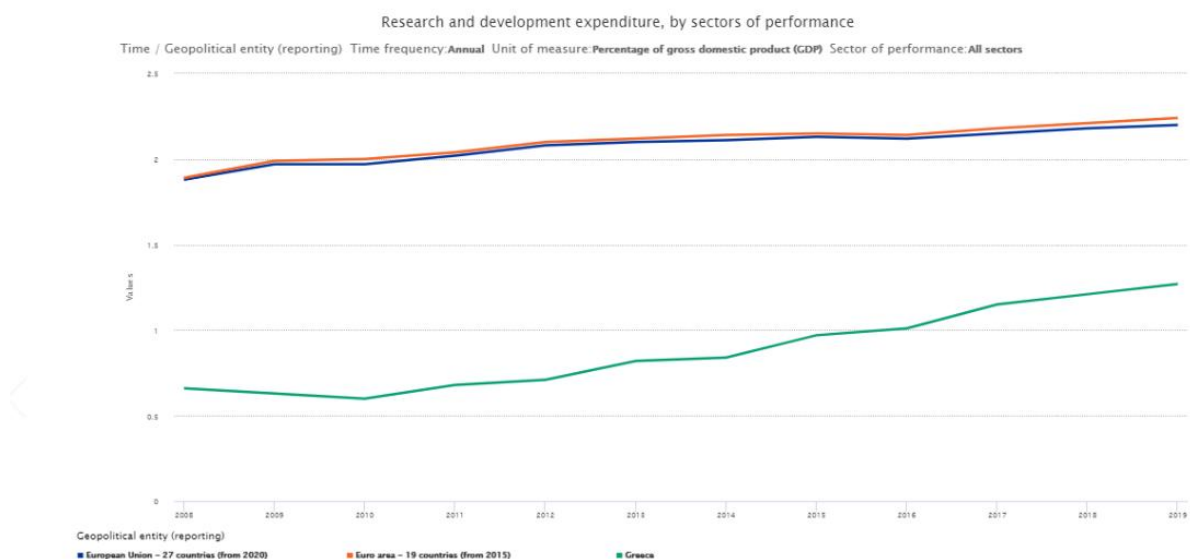
### 7.3 Ενίσχυση της καινοτομίας και της Ε&Α

Οι επενδύσεις Ε&Α είναι μια σημαντική πηγή μακροπρόθεσμης παραγωγικότητας και οικονομικής ανάπτυξης (Romer, 1990). Η Ε & Α διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καινοτομία, η οποία βελτιώνει τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα. Δεδομένου ότι η μετάβαση σε μια βιώσιμη οικονομία απαιτεί νέες τεχνολογίες, οι επενδύσεις και η καινοτομία θα καταστούν πιθανώς πιο σημαντικές.

<sup>12</sup>Metrics [https://\(http://www.ekt.gr\)](https://(http://www.ekt.gr)), «Δαπάνες και Προσωπικό σε Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε&Α) – Σχετικά»

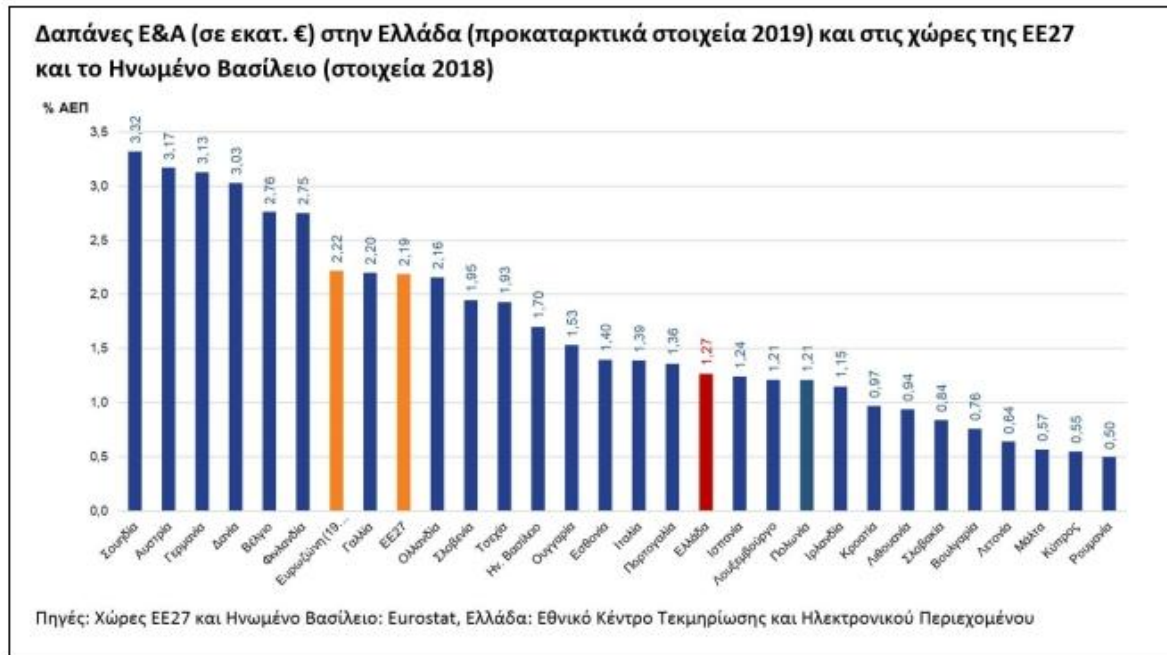
Σύμφωνα με την έρευνα του ΟΟΣΑ που δημοσιεύθηκε το 2020, χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας αποτελούν οι επιχειρηματικές δαπάνες σε E&A, οι οποίες είναι χαμηλές στους περισσότερους τομείς σε σύγκριση με άλλες χώρες που διατηρούν τον δείκτη «ένταση E&A» σε υψηλά επίπεδα. Οι υπηρεσίες πληροφορικής και άλλων πληροφοριών είναι ο μόνος τομέας στον οποίο ο δείκτης «ένταση E&A» της Ελλάδας είναι υψηλότερος από τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Το 2018, οι ακαθάριστες δαπάνες για E & A ήταν 1,18% του ΑΕΠ, όχι μακριά από τον στόχο του 1,2% του ΑΕΠ το 2020 στην Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης. Μεταξύ του 2012 και του 2018, η υποστήριξη από τα κονδύλια της ΕΕ και οι αλλαγές πολιτικής αύξησαν τις μικτές δαπάνες για E&A να αυξηθούν κατά περισσότερο από 50%. Το μερίδιο των καινοτόμων εταιρειών αυξήθηκε απότομα, οδηγώντας την Ελλάδα να ανεβεί στην κατάταξη των χωρών του ΟΟΣΑ.

Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται οι δαπάνες σε E&A στην Ελλάδα ανά τομέα επίδοσης. Η μπλε καμπύλη απεικονίζει την πορεία των δαπανών σε E&A από το 2008 έως και το 2019 ως μέσο όρο των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, η κόκκινη καμπύλη απεικονίζει την πορεία των δαπανών σε E&A από το 2008 έως και το 2019 ως μέσο όρο των 19 χωρών της ευρωζώνης και, τέλος, η πράσινη καμπύλη παρουσιάζει την αντίστοιχη πορεία των δαπανών για την Ελλάδα. Στην Ελλάδα η αύξηση των δαπανών σε E&A είναι εμφανώς αισθητή κατά την τελευταία δεκαετία πράγμα το οποίο είναι πολύ ενθαρρυντικό για την τεχνολογική ανάπτυξη της χώρας.



**Διάγραμμα 15. Δαπάνες σε E&A στην Ελλάδα ανά τομέα επίδοσης 2008-2019**

Πηγή: Eurostat



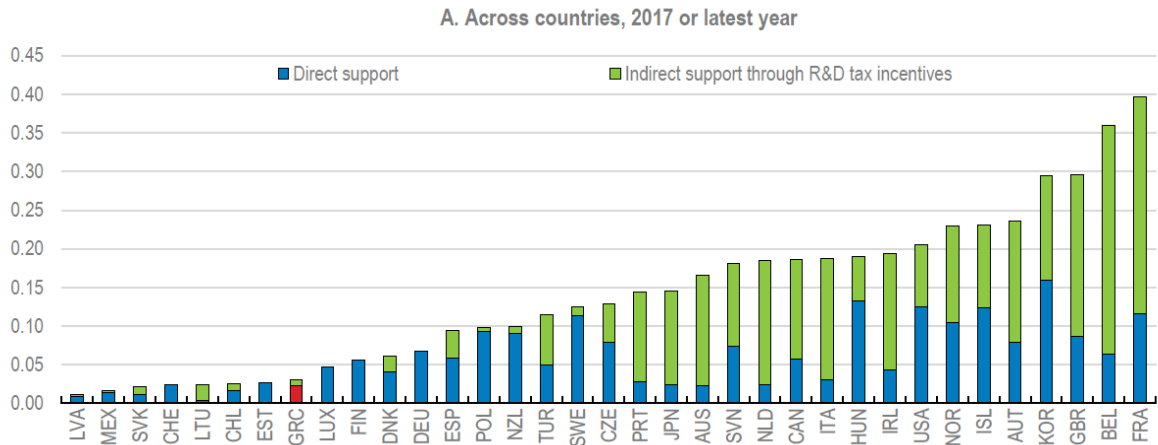
**Διάγραμμα 16. Ακαθάριστες εγχώριες δαπάνες για Ε & Α Συνολικά, % του ΑΕΠ, 2019**

Πηγή: Eurostat

Οι περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ παρέχουν φορολογικά κίνητρα Ε&Α και άμεσα μέτρα στήριξης (όπως επιχορηγήσεις) σε ιδιώτες εταιρείες να ενθαρρύνουν την έρευνα και τις καινοτόμες δραστηριότητες (Appelt et al., 2016). Η υποστήριξη στην Ε&Α των επιχειρήσεων από την ελληνική κυβέρνηση έχει αυξηθεί το πρόσφατο παρελθόν, αλλά εξακολουθεί να είναι χαμηλή σε σύγκριση με τις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ. Το 2013, η Ελλάδα ενίσχυσε τις φορολογικές ελαφρύνσεις στην Ε&Α που προσφέρει στις επιχειρήσεις, μικρές, μεσαίες και μεγάλες, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να ανεβεί στην κατάταξη των χωρών του ΟΟΣΑ χωρίς όμως να καταφέρει να πλησιάσει τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

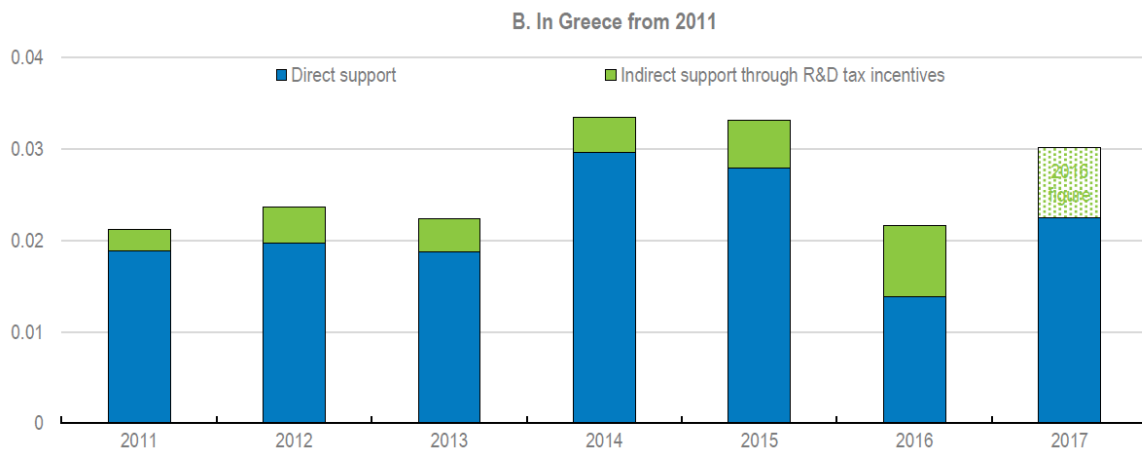
Στο σχήματα που ακολουθούν παρουσιάζεται η κυβερνητική υποστήριξη σε επιχειρηματικές δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης απεικονισμένη σε ποσοστό επί τοις εκατό (%) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ). Η έμμεση υποστήριξη μέσω φορολογικών κινήτρων Ε & Α στην Ελλάδα δεν είναι διαθέσιμη για το 2017 για τον λόγο αυτό εμφανίζεται η τιμή του 2016.





**Διάγραμμα 17.** Άμεση και έμμεση υποστήριξη των επιχειρήσεων μέσω φορολογικών κινήτρων για E&A ανά χώρα στην Ε.Ε.

Πηγή: Δείκτες φορολογικών κινήτρων του ΟΟΣΑ για E&A - Φορολογικές δαπάνες του ΟΟΣΑ για E&A (RDTAXEXP) σύνολο δεδομένων 2019/1.



**Διάγραμμα 18.** Άμεση και έμμεση υποστήριξη των επιχειρήσεων μέσω φορολογικών κινήτρων για E&A στην Ελλάδα (2011-2017).

Πηγή: Δείκτες φορολογικών κινήτρων του ΟΟΣΑ για E&A - Φορολογικές δαπάνες του ΟΟΣΑ για E&A (RDTAXEXP) σύνολο δεδομένων 2019/1.

## 7.4 Ο δείκτης ROI (Return on Investment)

Σύμφωνα με την Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας<sup>13</sup>, οι επενδύσεις σε E&A θεωρούνται περιορισμένες σε επίπεδο οικονομίας πράγμα το οποίο μπορεί να αποδειχθεί συγκρίνοντας τους δείκτες (ROI) μεταξύ των επενδύσεων. Ο δείκτης αυτός μπορεί να

<sup>13</sup>Πηγή: Global Competitiveness Report 2020, World Economic Forum

αποτελέσει ένα μέσο για την αξιολόγηση της απόδοσης μιας επένδυσης, όπως επίσης και ένα σημείο αναφοράς για τη σύγκριση των επενδύσεων μεταξύ τους.

$$\text{Απόδοση της επένδυσης} = \frac{\text{(Κέρδος επένδυσης - Κόστος επένδυσης)}}{\text{Κόστος επένδυσης}}$$

Ένας από τους λόγους που η προσφορά της καινοτομίας είναι ανεπαρκής είναι το υψηλό κόστος χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων E&A, διότι αυτές έχουν μεγάλο ρίσκο. Δεδομένου ότι τα αποτελέσματα της έρευνας είναι αβέβαια και οι ασφαλιστικές αγορές συνήθως ατελείς, οι εταιρείες δεν μπορούν να ασφαλίσουν πλήρως την ερευνητική τους δραστηριότητα (Arrow, 1962). Αυτό αυξάνει το κόστος χρηματοδότησής τους, οπότε υπάρχουν λιγότερες επενδύσεις σε E&A. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) είναι ιδιαίτερα ευάλωτες από την άποψη αυτή, καθώς το κόστος καινοτομίας καταβάλλεται εκ των προτέρων, ενώ τα οφέλη συγκεντρώνονται μόνο εάν πραγματοποιηθεί ανακάλυψη και μεταφερθεί στην αγορά. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που πολλές χώρες έχουν πολιτικές για να ενθαρρύνουν τις νέες, καινοτόμες εταιρείες και να βοηθήσουν τις ΜΜΕ να ξεπεράσουν τους περιορισμούς ρευστότητας.

## **7.5 Αναπτυξιακά κίνητρα για δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας των επιχειρήσεων – 2020**

Σύμφωνα με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ) στο 1,27% επί του ΑΕΠ διαμορφώθηκε το 2019 το ποσοστό των δαπανών Έρευνας & Ανάπτυξης (E&A). Το 2019 πραγματοποιήθηκαν δαπάνες για δραστηριότητες σε E&A ύψους 2.336,58 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 157,27 εκατ. ευρώ, ποσοστό αύξησης 7,2% σε σχέση με το 2018. Τον Νοέμβριο του 2020 ο αρμόδιος Υφυπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Χρίστος Δήμας ανακοίνωσε ότι: *«Η αύξηση των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα, καθώς ανοίγει το δρόμο για την δημιουργία νέων, ποιοτικών και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας για τους επιστήμονες, ενώ παράλληλα, συμβάλλει καθοριστικά στην αντιστροφή του braindrain.»*

### **7.5.1 Ν.4172/13 άρθρο 22Α: «Δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας»**

Σύμφωνα με το άρθρο 22Α του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, ν.4172/2013, το οποίο αφορά τις δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, το ποσοστό της φορολογικής έκπτωσης των δαπανών αυτών ανερχόταν στο 30%. Με τον νόμο, όμως, 4712/2020, το ποσοστό αυτό υπερ-τριπλασιάστηκε και πλέον αγγίζει το 100% των δαπανών για E&A εδραιώνοντας, έτσι, ένα κατά πολύ ευνοϊκότερο φορολογικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις. Η μεγάλη αύξηση του ποσοστού έκπτωσης δαπανών σε E&A αποτελεί κίνητρο για την ενίσχυση της καινοτομίας στην Ελλάδα, σύμφωνα με την έκδοση από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων της σχετικής εγκυκλίου Ε.2136/2020, καθώς οι δαπάνες αυτές εκπίπτουν κατά το χρόνο πραγματοποίησής τους από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων και εκπίπτει και επιπλέον ποσοστό εκατό τοις εκατό (100%) των δαπανών αυτών. Στην περίπτωση δε που προκύπτουν ζημιές μετά την αφαίρεση των δαπανών επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας και του ποσοστού προσαύξησης τους κατά 100%, οι ζημιές αυτές αναγνωρίζονται για φορολογικούς σκοπούς και μεταφέρονται για να συμψηφιστούν με μελλοντικά φορολογικά κέρδη κατά τις διατάξεις του άρθρου 27 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος ν.4172/2013. Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην εγκύκλιο Ε.2136/2020, η εφαρμογή του επιπλέον ποσοστού φορολογικής έκπτωσης των δαπανών κατά εκατό τοις εκατό (100%) τίθεται σε ισχύ από την 1η Σεπτεμβρίου 2020.

Με το άρθρο 22<sup>Α</sup> του ν.4172/13, δίνεται μια ώθηση στην επιχειρηματικότητα και κυρίως στους τομείς επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας. Μέσω αυτών των φοροελαφρύνσεων δίνεται ένας προσανατολισμός στην ανάπτυξη και την καινοτομία, με την προοπτική να εισρεύσουν οικονομικές ωφέλειες οι οποίες θα διαχέονται σε όλους τους τομείς της Ελληνικής οικονομίας.

### **7.6Η Καινοτομία στην Ελλάδα και την Ε.Ε.**

Ο Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας (European InnovationScoreboard – EIS) αποτελεί μια συγκριτική μελέτη, της επίδοσης στην καινοτομία (Innovation Performance) των κρατών-μελών της ΕΕ, βάσει 27 δεικτών. Μέσω αυτής της μελέτης γίνεται αναφορά σε σημεία τα οποία μπορούν να βελτιωθούν όσον αφορά την καινοτομία της εκάστοτε χώρας, καθώς επίσης και συγκρίνεται η επίδοση των κρατών-μελών της ΕΕ με άλλες γειτονικές χώρες

καθώς και με παγκόσμιους ανταγωνιστές της όπως Κίνα, ΗΠΑ, Νότια Κορέα, Ιαπωνία και Αυστραλία.

Ο Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας (European InnovationScoreboard – EIS) για το 2020 επισημαίνει ότι οι επιδόσεις της ΕΕ στον τομέα της καινοτομίας συνεχίζουν να αυξάνονται με σταθερό ρυθμό και με την αυξανόμενη σύγκλιση μεταξύ των χωρών της. Κατά μέσο όρο, οι επιδόσεις καινοτομίας της ΕΕ αυξήθηκαν κατά 8,9% από το 2012. Οι επιδόσεις, αυτές, αυξήθηκαν σε 24 χώρες της ΕΕ από το 2012, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις στη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Λετονία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα.

Οι χώρες διαιρούνται σε τέσσερις πυλώνες στους οποίους βασίζεται η συγκεκριμένη μελέτη τα λεγόμενα performance groups. Η κατηγορία «Innovation Leaders» περιλαμβάνει 5 κράτη-μέλη (Σουηδία, Φιλανδία, Δανία, Ολλανδία και Λουξεμβούργο) των οποίων η επίδοση ξεπερνά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο των 27 κρατών-μελών, άνω του 125%. Στη συνέχεια ακολουθεί η κατηγορία «StrongInnovators» με 7 κράτη-μέλη, ανάμεσά τους η Αυστρία, Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, με επίδοση ανάμεσα στο 95%-125% του ευρωπαϊκού μέσου όρου ενώ η κατηγορία «ModerateInnovators» που είναι και η πολυπληθέστερη, συγκεντρώνει 13 κράτη-μέλη, ανάμεσά τους η Ελλάδα, η Ισπανία, Κύπρος, Πολωνία, Ουγγαρία, με επίδοση ανάμεσα στο 50%-95% του μέσου όρου. Τέλος, η κατηγορία «ModestInnovators» με επίδοση κάτω του 50% του μέσου όρου περιλαμβάνει τη Ρουμανία και Βουλγαρία.

Η Ελλάδα ανήκει στην κατηγορία «ModerateInnovators» κατακτώντας την 20η θέση στις EU-27. Ενδεικτικά, καταγράφει επίδοση άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου στους δείκτες «Innovators» και «Linkages» ενώ στα αδύνατά της σημεία συγκαταλέγονται οι δείκτες καινοτομίας «Intellectual assets», «Innovation-friendlyenvironment», και «Employmentimpacts». Παρόλα αυτά, σημειώνει καλή επίδοση στους δείκτες «Innovative SMEs collaborating with others», «SMEs innovating inhouse», «SMEs with marketing or /organizational innovations» και «Sales of new-to-market and new-to-firm innovations». Οι δείκτες που αναδεικνύουν περιοχές για σημαντική βελτίωση είναι «Foreign doctorate students», «Medium and high-tech product exports», «Design applications» και «Venture capital expenditures».



**Διάγραμμα 19. Αποτελέσματα για την ευρωπαϊκή καινοτομία 2020 - Οι επιδόσεις της Ευρώπης και της Ελλάδας**

Πηγή: European Innovation Scoreboard 2020

Για την ΕΕ συνολικά, οι επιδόσεις βελτιώθηκαν περισσότερο στο φιλικό προς την καινοτομία περιβάλλον ακολουθούμενη από σταθερές επενδύσεις (ιδίως σε καινοτομίες εκτός E & A) δαπάνες), και χρηματοδότηση και υποστήριξη (ιδίως στις δαπάνες επιχειρηματικού κεφαλαίου).

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

### 8.1 Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία καταλήγουμε στα συμπεράσματα που ακολουθούν. Αρχικά, είναι εμφανές ότι η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε μια πορεία εξόδου από την υγειονομική και οικονομική κρίση που διαμορφώθηκε επί covid και για τον λόγο αυτό κρίνεται επιτακτική η ανάγκη να εμφυσήσει εμπιστοσύνη και σταθερότητα στους επενδυτές. Ο δρόμος προς την ανάπτυξη της χώρας είναι μακρύς παρόλα αυτά υπάρχουν ορισμένα σημάδια που μας δημιουργούν ένα αίσθημα αισιοδοξίας, όπως για παράδειγμα το γεγονός ότι οι επενδύσεις παραμένουν λίγο πιο πάνω από το μισό της μέσης ευρωπαϊκής οικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ και ότι η Ελλάδα επρόκειτο να λάβει μέσα στην επόμενη πενταετία 33 δις. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και 41 δις. ευρώ από το ΕΣΠΑ 2021-2027.

Επιπρόσθετα, επικρατεί η άποψη ότι η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας απαιτεί άμεση ρευστότητα, παρόλα αυτά θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ύπαρξη ρευστότητας αποτελεί αναγκαία μεν αλλά μη ικανή συνθήκη για την αύξηση των επενδύσεων. Στην παρούσα εργασία αναφέρθηκαν αναλυτικά οι παράγοντες που επιδρούν καθοριστικά στην προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην χώρα μας, όπως για παράδειγμα το ικανοποιητικό και ανταγωνιστικό επίπεδο θεσμών και κουλτούρας που περιλαμβάνει τη μόνιμη μείωση της φορολογίας στις επιχειρήσεις, στη μισθωτή εργασία, τη μείωση του μη μισθολογικού κόστους, την απλοποίηση και την ψηφιοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών που επικρατούν, την επιτάχυνση της δικαιοσύνης και την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου στο ακέραιο.

Επιπλέον, από την εργασία αυτή μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η ισχύουσα δομή του διεθνούς φορολογικού συστήματος πλέον δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις της σημερινής ψηφιακής εποχής. Για παράδειγμα, το ζήτημα της μεταφοράς των κερδών σε χώρες με χαμηλή φορολογία, στις οποίες οι Ελλάδα δεν αποτελεί μέρος, όπου αυτές προσελκύουν μεγάλη μερίδα επενδυτών, δημιουργεί μια τεράστια πρόκληση και εντείνει τον ανταγωνισμό κρίνοντας επιτακτική την ανάγκη για έναν νέο φορολογικό σχεδιασμό σε παγκόσμια κλίμακα Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα μπορεί να μην αποτελεί ηγέτιδα χώρα στην προσέλκυση ΑΞΕ λόγω της υψηλής φορολογίας των επιχειρήσεων η οποία αποτελεί τροχοπέδη για την πλήρη ανάκαμψή της, παρόλα αυτά όμως

το τελευταίο διάστημα σημειώνει αρκετά υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Παραδείγματος χάριν, οι επενδύσεις αυξάνονται ισχυροποιώντας το αναπτυξιακό κλίμα που έχει ανάγκη η χώρα στην εποχή του covid, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας βελτιώνεται, οι εξαγωγές ενισχύονται και η βιομηχανική παραγωγή καταγράφει σταθερά ανοδική πορεία.

Η E&A τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση του 2021 ενισχύεται μέσα από μια πληθώρα οικονομικών και φορολογικών ενισχύσεων που λαμβάνονται καθώς η μεγάλη σημασία της έχει έρθει στο προσκήνιο. Μια σημαντική προσπάθεια με σκοπό την ενίσχυση της καινοτομίας στην Ελλάδα έχει γίνει από το 2012 με την ίδρυση του «Ταμείου Καινοτομίας» που έχει ως κύριο μέλημα την ενθάρρυνση καινοτόμων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα αυτών με κύρια ενασχόληση την τεχνολογία μέσω της χρηματοδότησης επιχειρηματικών κεφαλαίων. Η δραστηριότητα των επιχειρήσεων αυτών μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την επιχειρηματικότητα, να στηρίξει τις εγχώριες βιομηχανίες και να βοηθήσει την τοπική και εθνική οικονομία στο σύνολό της.

Ολοκληρώνοντας, εύλογα μπορούμε να καταλήξουμε στο παρακάτω συμπέρασμα το οποίο συνοψίζει την παρούσα εργασία: η Ελλάδα θα πρέπει να θέσει ως κύριο στόχο και μέλημα της την αύξηση των επενδύσεων, εγχώριων και ΑΞΕ, την ενίσχυση της ενασχόλησης με την E&A και την παροχή περαιτέρω φορολογικών κινήτρων και ελαφρύνσεων στις επιχειρήσεις οι οποίες θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας και νέες ευκαιρίες για τους κατοίκους της χώρας αλλά και γι' αυτούς που θα ήθελαν να επενδύσουν σε αυτήν.

## 8.2 Περιορισμοί

Η παρούσα εργασία επιχείρησε να παρουσιάσει τα παρεχόμενα φορολογικά κίνητρα και ενισχύσεις για την προσέλκυση επενδύσεων και την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Ένας περιορισμός για την περάτωση της εργασίας αυτής συνδέεται με τις συνεχόμενες μεταβολές στο ελληνικό φορολογικό σύστημα. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια της συγγραφής της θεσμοθετούνταν συνεχώς καινούργιες διατάξεις που αφορούσαν τις διάφορες σχετικές φορολογικές πολιτικές με στόχο την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας. Αναλογιζόμενοι το παραπάνω εμπόδιο και την πληθώρα των διατάξεων, ψηφισμάτων και νομοθετήσεων, είναι πολύ πιθανόν να έχει διαφύγει της συγκεκριμένης έρευνας κάποια προσθήκη ή τροποποίηση στις εν λόγω μεταρρυθμίσεις ενισχύοντας την πιθανότητα της ύπαρξης μεταβολών σε κάποιες από τις πληροφορίες που εμπεριέχονται στην παρούσα μελέτη.

Επιπρόσθετα, λόγω της ιδιαίτερης φύσης του θέματος της παρούσας εργασίας δεν κατέστη εφικτή η άντληση στατιστικών στοιχείων και εν γένει δεδομένων από την αρμόδια αρχή, την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, καθώς παροχή δεδομένων από τις δημόσιες φορολογικές αρχές είναι αρκετά δύσκολη. Ωστόσο, έγινε έντονη προσπάθεια για την παρουσίαση μιας ολοκληρωμένης εικόνας σχετικά με τα παρεχόμενα φορολογικά κίνητρα με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων στην Ελλάδα.

## 8.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Το συνεχώς μεταβαλλόμενο φορολογικό και επενδυτικό τοπίο της Ελλάδας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργούν περιορισμούς και αβεβαιότητα σχετικά με την προβλεψιμότητά τους. Μια πρόταση για μελλοντική έρευνα αποτελεί η συνεχής παρακολούθηση και ανασκόπηση του τοπίου αυτού λόγω της ήδη υπάρχουσας έλλειψης σταθερότητας. Επιπλέον, μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον θα μπορούσε να προκαλέσει η αναζήτηση του βέλτιστου συνδυασμού φορολογικών κινήτρων ο οποίος θα επιφέρει τη μεγαλύτερη δυνατή αύξηση επενδύσεων και ανάπτυξης της χώρας. Το παραπάνω, θα μπορούσε να επιτευχθεί με μια ανάλυση της αποτελεσματικότητας της φορολογικής πολιτικής της Ελλάδας μελετώντας τον βαθμό επίτευξης των στόχων. Συνοψίζοντας, μια ακόμη πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι το κατά πόσον οι φορολογικές και αναπτυξιακές μεταρρυθμίσεις συμβάλουν στην αύξηση των δημόσιων εσόδων του εκάστοτε κράτους.



## Βιβλιογραφία

### Ξένη βιβλιογραφία

- ❖ Agrawal, A., Rosell, C., & Simcoe, T. S. (2014). Do Tax Credits Affect R & D Expenditures by Small Firms? Evidence from Canada. National Bureau of Economic Research.
- ❖ Álvarez-Ayuso, I. C., Kao, C., & Romero-Jordán, D. (2018). Long run effect of public grants and tax credits on R&D investment: A non-stationary panel data approach. *Economic Modelling*, 75, 93-104.
- ❖ Aysun, U., & Kabukcuoglu, Z. (2019). Interest rates, R&D investment and the distortionary effects of R&D incentives. *European Economic Review*, 111, 191-210.
- ❖ Azémar, C., & Dharmapala, D. (2019). Tax sparing agreements, territorial tax reforms, and foreign direct investment. *Journal of public economics*, 169, 89-108.
- ❖ Bronzini, R., & Iachini, E. (2014). Are incentives for R&D effective? Evidence from a regression discontinuity approach. *American Economic Journal: Economic Policy*, 6(4), 100-134.
- ❖ Buyse, T., Heylen, F., & Schoonackers, R. (2020). On the impact of public policies and wage formation on business investment in research and development. *Economic Modelling*, 88, 188-199.
- ❖ Cappelen, Å., Raknerud, A., & Rybalka, M. (2012). The effects of R&D tax credits on patenting and innovations. *Research Policy*, 41(2), 334-345.
- ❖ Castellacci, F., & Lie, C. M. (2015). Do the effects of R&D tax credits vary across industries? A meta-regression analysis. *Research Policy*, 44(4), 819-832.
- ❖ Chen, M. C., & Li, H. Y. (2018). The effects and economic consequences of cutting R&D tax incentives. *China journal of accounting research*, 11(4), 367-384.
- ❖ Crespi, G., Garone, L. F., Maffioli, A., & Stein, E. (2020). Public support to R&D, productivity, and spillover effects: Firm-level evidence from Chile. *World Development*, 130, 104948.

- ❖ Crespi, G., Giuliadori, D., Giuliadori, R., & Rodriguez, A. (2016). The effectiveness of tax incentives for R&D+ i in developing countries: The case of Argentina. *Research Policy*, 45(10), 2023-2035.
- ❖ D'Andria, D., & Savin, I. (2018). A Win-Win-Win? Motivating innovation in a knowledge economy with tax incentives. *Technological Forecasting and Social Change*, 127, 38-56.
- ❖ Dechezleprêtre, A., & Popp, D. (2017). Fiscal and regulatory instruments for clean technology development in the European Union. *Energy Tax and Regulatory Policy in Europe: Reform priorities*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 167-214.
- ❖ Deng, Z., Falvey, R., & Blake, A. (2012). Trading market access for technology? Tax incentives, foreign direct investment and productivity spillovers in China. *Journal of Policy Modeling*, 34(5), 675-690.
- ❖ Edgerton, J. (2010). Investment incentives and corporate tax asymmetries. *Journal of Public Economics*, 94(11-12), 936-952.
- ❖ Ghazinoory, S., & Hashemi, Z. (2020). Do tax incentives and direct funding enhance innovation input and output in high-tech firms? *The Journal of High Technology Management Research*, 100394.
- ❖ Iwuoha, J. C., & Jude-Iwuoha, A. U. (2020). COVID-19: Challenge to SDG and Globalization. *Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities*, 2.
- ❖ James, S. (2013). Effectiveness of tax and non-tax incentives and investments: evidence and policy implications. *Available at SSRN 2401905*.
- ❖ Jia, J., & Ma, G. (2017). Do R&D tax incentives work? Firm-level evidence from China. *China Economic Review*, 46, 50-66.
- ❖ Klemm, A. (2010). Causes, benefits, and risks of business tax incentives. *International Tax and Public Finance*, 17(3), 315-336.
- ❖ Liu, L., Wang, E. Z., & Lee, C. C. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on the crude oil and stock markets in the US: A time-varying analysis. *Energy Research Letters*, 1(1), 13154.
- ❖ Liu, L., Wang, E. Z., & Lee, C. C. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on the crude oil and stock markets in the US: A time-varying analysis. *Energy Research Letters*, 1(1), 13154.
- ❖ Lv, B., Liu, Y., & Li, Y. (2020). Fiscal incentives, competition, and investment in China. *China Economic Review*, 59, 101371.

- ❖ Moran, T. H. (2012). Foreign direct investment and development. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Globalization*.
- ❖ Musgrave, R. A. (1989). *Income taxation and international mobility*. MIT press.
- ❖ OECD (1996), *Negotiating Group on the Multilateral Agreement on Investment*, Definition on Taxes.
- ❖ OECD Economic Outlook, Volume 2020 Issue 2: Preliminary Version, OECD 2020
- ❖ Ranjbari, M., Esfandabadi, Z. S., Zanetti, M. C., Scagnelli, S. D., Siebers, P. O., Aghbashlo, M., ... & Tabatabaei, M. (2021). Three pillars of sustainability in the wake of COVID-19: A systematic review and future research agenda for sustainable development. *Journal of Cleaner Production*, 126660.
- ❖ Sakar, A. Y. (2015). Innovation for a new tax incentive: patent box regime Turkey and the EU application. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 544-553.
- ❖ Sarkar, S. (2012). Attracting private investment: Tax reduction, investment subsidy, or both? *Economic Modelling*, 29(5), 1780-1785.
- ❖ Terry, R. F., Allen, L., Gardner, C. A., Guzman, J., Moran, M., & Viergever, R. F. (2012). Mapping global health research investments, time for new thinking-a Babel Fish for research data. *Health research policy and systems*, 10(1), 1-3.
- ❖ Tian, B., Yu, B., Chen, S., & Ye, J. (2020). Tax incentive, R&D investment and firm innovation: Evidence from China. *Journal of Asian Economics*, 71, 101245.
- ❖ Tung, S., & Cho, S. (2000). The impact of tax incentives on foreign direct investment in China. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 9(2), 105-135.
- ❖ Van Parys, S. (2012). The effectiveness of tax incentives in attracting investment: evidence from developing countries. *Reflets et perspectives de la vie économique*, 51(3), 129-141.
- ❖ Zee, H. H., Stotsky, J. G., & Ley, E. (2002). Tax incentives for business investment: a primer for policy makers in developing countries. *World development*, 30(9), 1497-1516.
- ❖ Δράκος Γ.Ε. (1996), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς.

## Ηλεκτρονικές Πηγές

- ✚ OECD.org: <https://www.oecd.org/ctp/revenue-statistics-2522770x.htm>
- ✚ Trade Economics.com: <https://tradingeconomics.com/greece/corporate-tax-rate>
- ✚ Universalis Encyclopedie: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/impot-histoire-de-l-impot/1-theorie-de-l-impot/>
- ✚ Oecd.org: <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/tax-and-fiscal-policy-in-response-to-the-coronavirus-crisis-strengthening-confidence-and-resilience.htm>
- ✚ European Scoreboard  
2020: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda\\_20\\_1150](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_1150)
- ✚ 2020 European Semester: «Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011», European Commission.
- ✚ Metrics «Δαπάνες και Προσωπικό σε Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A) – Σχετικά»: [https://metrics.ekt.gr/sites/metrics-ekt/files/ekdoseis-pdf/2020/EKT\\_TaxIncentives\\_Greece\\_2010-2016\\_el\\_0.pdf](https://metrics.ekt.gr/sites/metrics-ekt/files/ekdoseis-pdf/2020/EKT_TaxIncentives_Greece_2010-2016_el_0.pdf)
- ✚ Global Competitiveness Report 2020, World Economic Forum: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>
- ✚ Naftemporiki.gr «Φορο-κίνητρα για επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη» <https://m.naftemporiki.gr/story/1618836>
- ✚ EY.com: [https://www.ey.com/el\\_gr/attractiveness/20/ey-attractiveness-survey-2020](https://www.ey.com/el_gr/attractiveness/20/ey-attractiveness-survey-2020)
- ✚ Taxheaven.gr: <https://www.taxheaven.gr/klimakes>
- ✚ Tovima.gr : <https://www.tovima.gr/2021/09/22/finance/i-oliki-epanafora-tis-ellinikis-oikonomias/>

## Νόμοι

- Αναπτυξιακός Νόμος 3299/2004: «Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση»
- Αναπτυξιακός Νόμος 3908/2011: «Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή»

- Αναπτυξιακός Νόμος 4146/2013: «Διαμόρφωση Φιλικού Αναπτυξιακού Περιβάλλοντος για τις Στρατηγικές και Ιδιωτικές Επενδύσεις και άλλες διατάξεις.»
- Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016: «Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας - Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις.»
- Αναπτυξιακός Νόμος 4608/2019: «Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα και προσέλκυση Στρατηγικών Επενδύσεων και άλλες διατάξεις.»
- Νόμος 4172/13: «Φορολογία εισοδήματος»
- Νόμος 4712/2020: «Φορολογικά κίνητρα σε επενδυτικούς αγγέλους.»